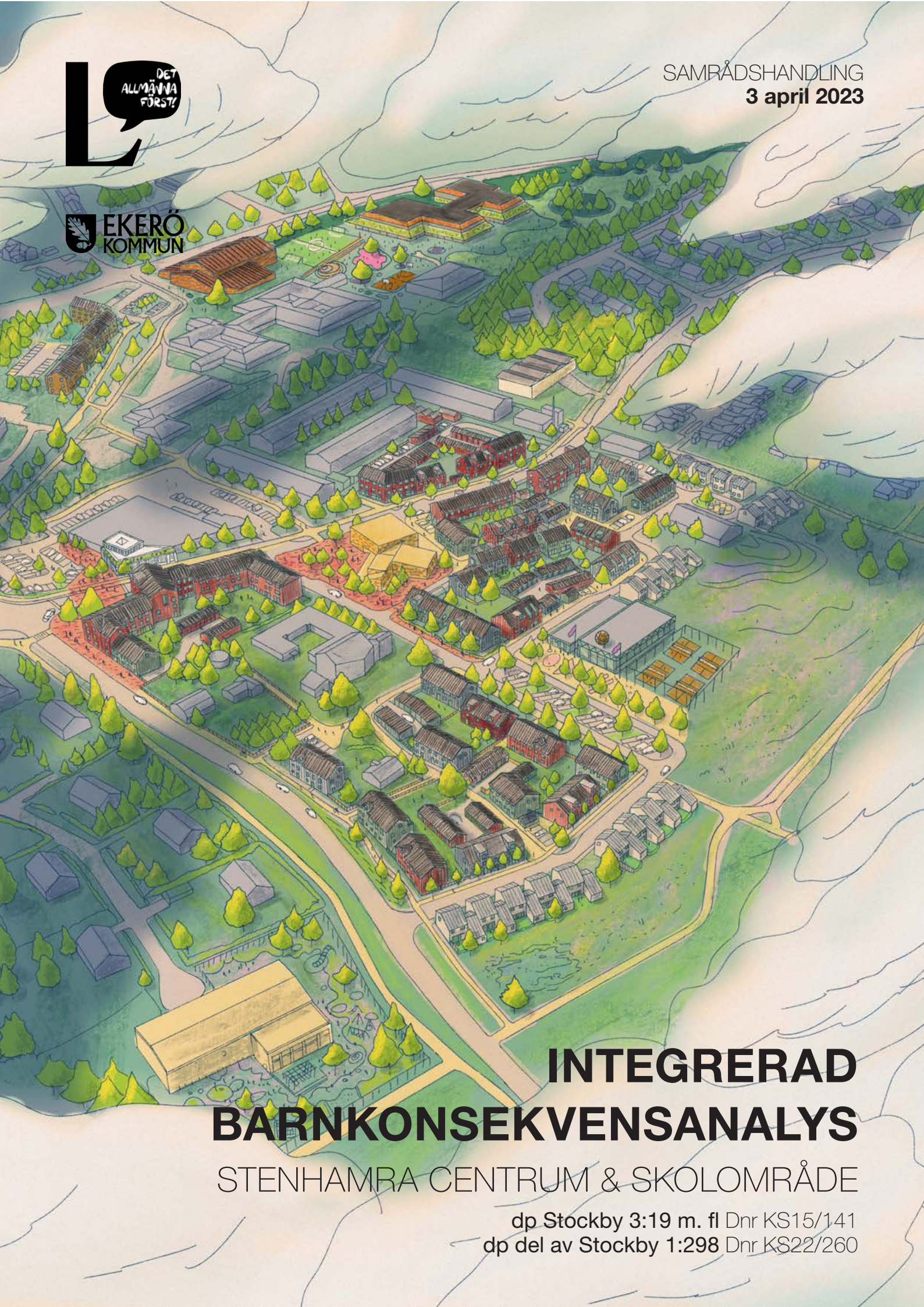

SAMRÅDSHANDLING
3 april 2023

INTEGRERAD BARNKONSEKVENSANALYS

STENHAMRA CENTRUM & SKOLOMRÅDE

dp Stockby 3:19 m. fl Dnr KS15/141
dp del av Stockby 1:298 Dnr KS22/260

INTEGRERAD BARNKONSEKVENSPANALYS STENHAMRA CENTRUM OCH SKOLOMRÅDE är framtagen under hösten 2022 av Landskapslaget på uppdrag av Ekerö kommun.

KONTAKTPERSON EKERÖ KOMMUN:

Giuliana Conciauro
Ann-Sofi Thurne Rundquist
Niki Sandström
Annika Ratzinger

MEDVERKANDE LANDSKAPSLAGET:

Lisa Klingwall - Strategisk samhällsplanerare och Landskapsarkitekt LAR/
MSA, sakkunnig barnrättsperspektivet, projektledare
Annsofi Björkman - Stadsplanerare och Arkitekt SAR/MSA, social hållbarhet
inklusive barnrättsperspektivet, medverkande och layout

BILDER OCH KARTOR:

Landskapslaget, om inget annat anges.

INNEHÅLL

1. INTRODUKTION	4
1.1 Syfte, metod och arbetsprocess	5
1.2 Kartläggning 21 september 2022	7
1.3 Resultat från medborgardialog	9
1.4 Bakgrund och pågående planering	12
2. SAMMANVÄGD BEDÖMNING	15
3. BESKRIVNING OCH ANALYS	18
3.1 Trafik och trafiksäkerhet (fri rörlighet)	20
DP Stenhamra Centrum	22
DP Stenhamra Skolområde	26
3.2 DP Stenhamra Centrum	29
Bostäder och bostadsgårdar	29
Mötesplatser, utbud och service	31
Trygghet	33
3.3 DP Stenhamra Skolområde	34
Nya Stenhamraskolan får fler elever	35
Skolområdet och Stenhamraskolans skolgård	36
Aktivitetstorget, Idrottshallar, Fritidsklubben och Fritidgåden	40
4. SAMLADE REKOMMENDATIONER	43
5. KÄLLOR	47

1. INTRODUKTION

1.1 SYFTE, METOD OCH ARBETSPROCESS

SYFTETE MED ATT ARBETA med en integrerad barnkonsekvensanalys i detaljplanerna Stockby 3:19 m. fl (Stenhamra Centrum), Dnr KS15/141 samt Detaljplan för del av Stockby 1:298 (Stenhamra skolområde), Dnr KS22/260 är att tidigt i processen belysa och påverka de positiva och negativa konsekvenser som den kommande utvecklingen i Stenhamra kan medföra för barn i området.

METODEN INTEGRERAD BARNKONSEKVENSANALYS innebär att barnrättsperspektivet genomsyrar framtagandet av de nu föreslagna detaljplanerna. Detta sker med hjälp av en barnrättsexpert i samhällsbyggnadsfrågor som medverkar under hela processen. Arbetssättet möjliggör att under framtagandet av detaljplanerna säkerställa att barnens behov gällande till exempel rymliga skolgårdar, trafiksäkerhet och mötesplatser omhändertas. Detta ska i ett väl genomfört projekt skapa förutsättningar för en mer positiv slutbedömning då det kommer till barnets bästa.

De aspekter och behov som har lyfts i det här arbetet är delvis hämtade från Ekerö kommuns mall *Fördjupad barnkonsekvensanalys*. Vidare baseras arbetet även på de behov som har uttryckts vid tidigare dialoger med barn och unga hämtade från rapporten *Sammanställning av medborgardialog 2019 Stenhamra centrum Inför detaljplan för Stenhamra centrum*. Arbetet kompletteras även med projektspecifika frågor (utvecklas i samband med analysen). Utöver detta ligger dessutom FN:s konvention om barnets rättigheter till grund för analysen.

UNDER FRAMTAGANDET av *Detaljplan för Stockby 3:19 m. fl (Stenhamra Centrum)*, Dnr KS15/141 samt *Detaljplan för del av Stockby 1:298 (Stenhamra skolområde)*, Dnr KS22/260 har den integrerade arbetsprocessen bland annat lett till följande justeringar:

- Entrétorget har fått en utformning som tydligare markerar övergången över Solbackavägen, detta bidrar till att skapa en mer avläsbar trafikmiljö och leder i förlängningen till en högre trafiksäkerhet.
- Trafiksäkerheten runt Coops fastighet har studerats och trafiksäkerhetshöjande åtgärder har inarbetats i detaljplaneförslaget.
- Det planerade gång och cykelstråket längst Uppgårdss parkstråk har fått en alternativ dragning som säkerställer en större och mer sammanhängande skolgård vid nya Stenhamraskolan.
- Fritidsklubben och ungdomsgården samordnas nu med idrottshallen. Detta bidrar till att hålla samman skolans aktiviteter inom ett mindre område, vilket kan leda till att fler barn nyttjar fritidsklubben då barn inte "tappas på vägen" mellan skolan och Aktivitetshuset. Närheten till Stenhamraskolan underlättar även för pedagogerna. Samlokaliseringen bidrar även till att befolka skolområdet och aktivitetsplatsen under större delar av dygnet och året, vilket bidrar till en ökad upplevd trygghet.

FÖLJANDE ARTIKLAR HAR HANTERATS I ANALYSEN:

Artikel 2 - Rätt till likvärdiga villkor, jämlikhet och förbud mot diskriminering

Artikel 3 - Barnets bästa

Artikel 6 - Rätt till goda förutsättningar för en optimal utveckling

Artikel 12 - Rätten till delaktighet

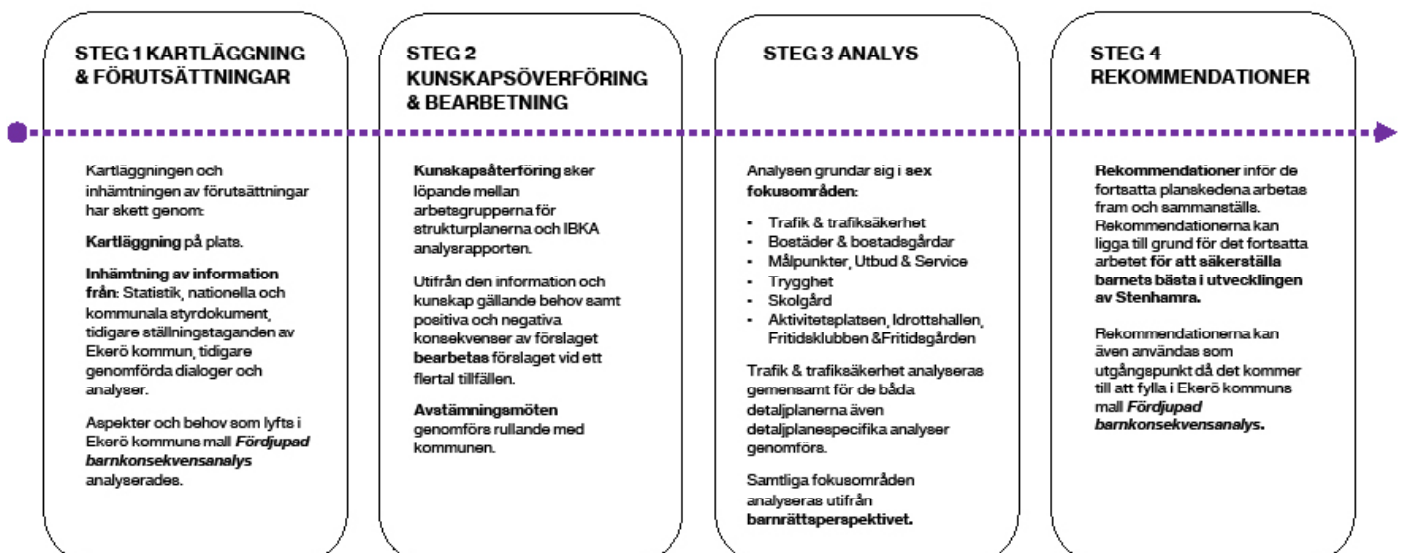
Artikel 23 och 24 - Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Artikel 28 och 29 - Rätten till utbildning

Artikel 27 - Rätten till social trygghet

Artikel 31 - Rätten till vila, lek, kultur och fritid

Illustrationen till höger är gjord av Tina Landgren och hämtade från Rättighetsfokus hemsida (rattighetsfokus.se)

1.2 KARTLÄGGNING 21 SEPTEMBER 2022

SOM EN DEL AV INFORMATIONSMÄTNINGEN genomfördes ett platsbesök. Vid besöket observerades att det i dagens centrum och längs Herman Palms plan finns ett flertal platser som skulle lämpa sig som mötesplatser för barn och unga. Bland annat ett café (9), ett gym (9), Ung i Ekerö (13), Kulturskolan (13), Barnens bibliotek (11) och Svenska kyrkan (10) med flera.

I Stenhamra finns Uppgårdsskolan (4) som är en högstadieskola med ca 330 elever, Individuella gymnasiet (5) som har ca 40 elever samt Stenhamraskolan (11), en F-6-skola med ca 460 elever. I dag går eleverna från Stenhamraskolan årskurs 6 på Uppgårdsskolan på grund av platsbrist i den befintliga Stenhamraskolan. Uppgårdsskolans skolgård är eftersatt och består främst av asfaltsytor och grusplaner. Framför skolbyggnaden återfinns gräsytor och gångvägar som upplevs som ett parkområde. Ett flertal människor rastar sina hundar i området och använder det sammankopplade vägnätet. Vid Uppgårdsskolan och Individuella gymnasiet saknas det parkeringsplatser för ungdomarnas epatraktorer, vilket leder till att dessa parkeras lite varstans. En observation under dagen var att

det under förmiddagsrasten var det många elever som vandrade ner från högstadiet i Uppgårdsskolan via Coops lastområde till Coopbutiken (7) för att handla. De yngre barnen i Stenhamraskolan använde både klätterväggen på idrottshallens fasad, klätter stenen, skaterampen och kullen (12) som är placerade bakom idrottshallen vid Stenhamraskolan under sin rast. På berget nere vid Stockbybadet (15) syntes spår av godispapper, fimpas, ballonger och burkar, vilket indikerar att platsen är en mötesplats för ungdomar.

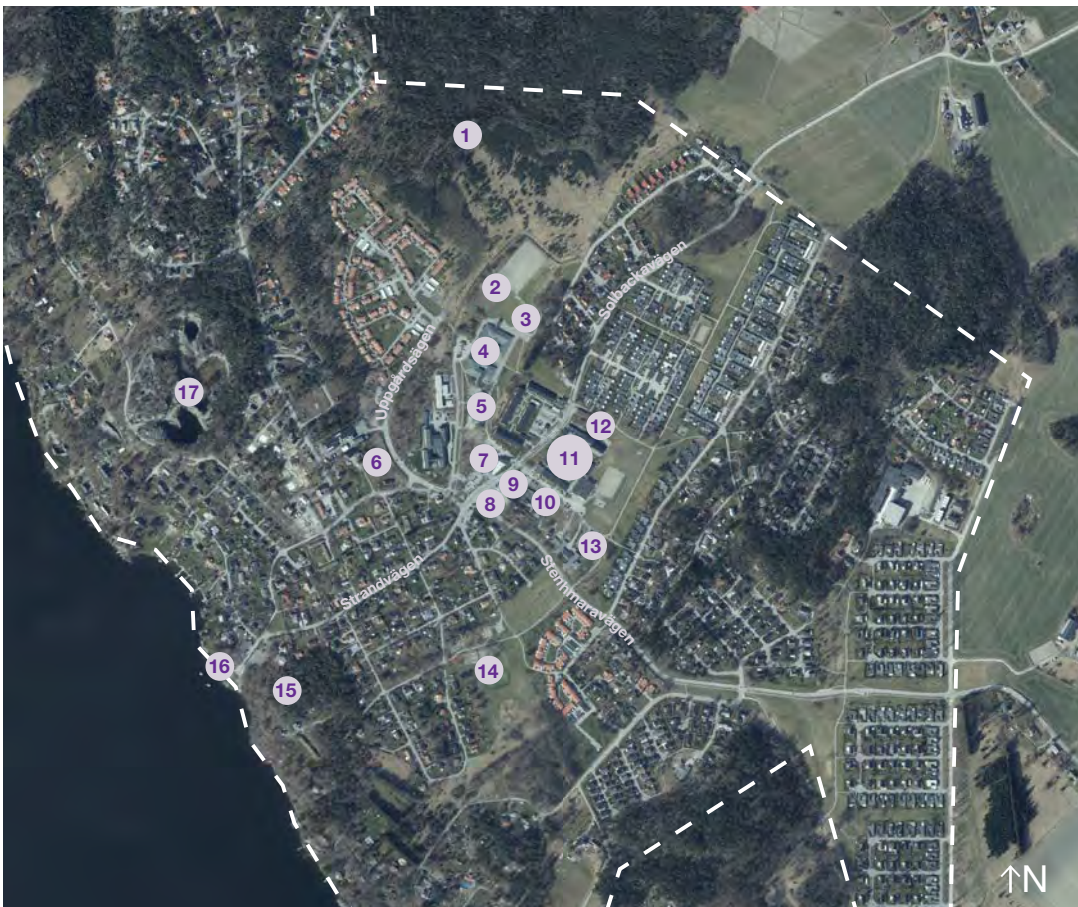
I dagens Stenhamra finns en geografisk snedfördelning i kvalitativa utemiljöer. Stora kommunala satsningar har främst skett i Borgenparken (14), vilken ligger i södra delen av området. I Borgenparken finns en grillplats, utegym, konstgräsplan, pumptrackbana, lekplats, hundrastgård med mera. För att barnen i de norra delarna av Stenhamra ska kunna nå dessa platser behöver de korsa Stenhamravägen. Övergångarna vid Stenhamravägen är i dag inte signalreglerade.

I slutet av Uppgårdsvägen, parallellt med Uppgårdsskolans fastighet, återfinns entrén till Stenhamraspåret (1) som vid besöket var välanvänt.

Vid platsbesöket

observerades följande platser som potentiella målpunkter för barn och ungdomar inom tätortsgränsen för Stenhamra (streckad linje):

1. Friluftsområde
2. Bollplaner
3. Idrottshall
4. Uppgårdsskolan
5. Individuella gymnasiet
6. Öppna förskolan
7. Coop
8. Pumpen
9. Gym och café
10. Svenska kyrkan
11. Befintligt skolområde med barnens bibliotek
12. Pulkabacke
13. Ekerös kulturskola och Ung i Ekerö
14. Borgenparken med flertalet aktiviteter
15. Utkiksberget
16. Badplats med grillplats
17. Stenbrottet

1. Aktivitetsområde vid Stenhamraskolan
2. Entré till Stenhamraspåret
3. Pumpen
4. Picknickbord vid Utkiksberget
5. Badplats
6. Borgenparken

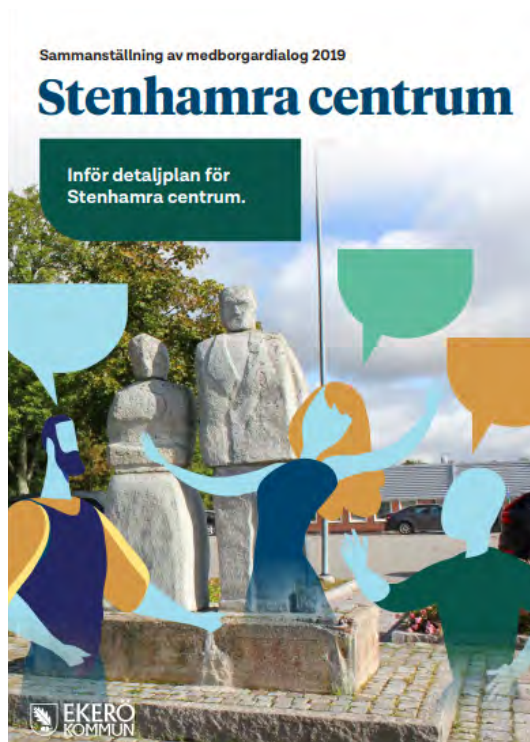

1.3 RESULTAT FRÅN MEDBORGARDIALOG

UNDER 2019 GENOMFÖRDE EKERÖ KOMMUN EN MEDBORGARDIALOG och resultaten sammanställdes i rapporten *Sammanställning av medborgardialog 2019 Stenhamra centrum Inför detaljplan för Stenhamra centrum*.

Denna sammanställning har varit ett viktigt underlag i arbetet med den integrerade barnkonsekvensanalysen (IBKA). Då denna medborgardialog genomfördes i närtid så har ingen ny dialog genomförts som en del av IBKA arbetet. Den här analysen fokuserar på de behov som barn och unga har lyft vid dialogtillfällena. Projektgruppen bestod av tjänstepersoner från kommunen samt konsulter från Idélabbet och Samverkansorganet. De besökte en 5e-klass på Stenhamraskolan samt Stenhamras fritidsklubb/fritidsgård och genomförde en perspektivinsamling med kyrkans ungdomar. Utöver detta besöktes även årskurs 7-9 på Uppgårdsskolan där en enkät delades ut med följande frågor:

- Vad gillar du i Stenhamra centrum?
- Vad saknas i Stenhamra centrum? Hur känner du inför att Stenhamra centrum kommer att förändras?
- Övriga synpunkter

AV SAMMANSTÄLLNINGEN framgår det att barnen överlag känner sig trygga i Stenhamra. De uppskattar det befintliga caféet och att det finns bussar som går in till stan. Många påpekar dock att det under kvällstid känns otryggt. Det är mörkt och barnen upplever att det är en del skumt folk som drar omkring. Busshållplatserna pekas också ut som otrygga. För att få till ett tryggare centrum lyfter de flesta att trafiksituationen behöver förbättras med fler övergångsställen och farthinder på vägarna. Flera önskar också ökad närvaro av poliser och vakter i området. De äldre barnen önskar även bättre belysning, till exempel runt fritidsgården.

UR DIALOGERNA och undersökningarna framkom en rad behov. Barnen lyfter att det idag inte finns tillräckligt att göra i Stenhamra, vilket leder till risktagande lek som att klättra upp på skolans tak. Många av högstadiel eleverna ger uttryck för att ingenting är särskilt bra i Stenhamra och att det är tråkigt och slitet. Det saknas allmänna ytor utomhus, som torg och parker. Dessa vill barnen ska vara anpassade så att de känns trygga även kvällstid när det är mörkt. I ett trevligt centrum ser barnen gärna att det är fräscht och städat. Även fler möjligheter till aktiviteter, där hela familjen kan roa sig och olika åldrar mötas, önskas av många. På frågan gällande vad som saknas i Stenhamra var följande svar mest förekommande:

- Restauranger, caféer, bensinstation och snabbmatskedjor
 - Badhus, gräsplaner, parkour, skridskoplan och biosalong
 - Affärer så som klädfaffärer, affärer för djursport och gaming
 - Vädskyddade hängplatser
- Barnen efterfrågar även bättre arkitektur, fler träd, en svanpark, fontän och ett monument.

I den efterföljande sammanställning återfinns även de vuxnas behov. Några lyfter frågor som relaterar till barn och unga – barnperspektivet. De behov som har bäring på arbetet med detaljplanerna för Stenhamra centrum och skolområdet redovisas nedan. Det förekommer även synpunkter som inte direkt kan hanteras inom en planprocess men ändå är viktiga att hantera i den fortsatta utvecklingen av Stenhamra.

TRAFIK

- Lugnare trafikflöden behövs, undvik genomfartstrafik genom centrum. Ett bilfritt centrum med endast kollektivtrafik.
- De stora korsningarna Stenhamravägen/Solbackavägen respektive Strandvägen/Uppgårdsvägen upplevs som förvirrande med brister i skyltningen.
- Sikten upplevs som undermålig, främst i korsningen Stenhamravägen/Solbackavägen samt i en del vältrafikerade kurvor.
- Ökad trafiksäkerhet för barn efterfrågas.
- Bra och strukturerade gång- och cykelvägar som inte behöver korsa bilvägarna alltför ofta efterfrågas.
- Busshållplatsernas placering, utformning och trafiksituationen upplevs dålig. En bussnod föreslås för att samla busstrafik och möjliggöra för en upplyst väntan.
- Hastigheter anses i allmänhet vara för höga. Hastighetsbegränsningen, 30 km/h, på Stenhamravägen mellan 07 - 17 på vardagar föreslås appliceras på en längre sträcka alternativt inom hela tätorten.

TRYGGHET

- Mörka, gömda ytor vilka upplevs otrygga kvällstid, till exempel Stenhamraskolans innergård, ytan bakom Coop och "pumpplanen", föreslås byggas bort.
- Mer liv och rörelse i centrum önskas. Fler mötesplatser, aktiviteter och verksamheter är ett ofta återkommande önskemål.
- Behov av fler platser och aktiviteter för unga betonas. Både ett aktivitetshus och specifikt utformade mötesplatser utomhus föreslås.
- Offentliga mötesplatser är eftertraktade. Ett torg eller en park med exempelvis torghandel, bouleanor och möjligheter att sitta ner nämns som exempel. Grönytan bakom Stenhamraskolan föreslås utvecklas till parkområde genom plantering av fruktträd och utformning av sittplatser.
- Kvarterspolis önskas i Stenhamra. Förslagsvis lokaliserad i aktivitetshuset så att ungdomar och andra medborgare får en bra relation till polisen. Deltagare nämner att det är bra för ungdomar att tidigt få förtroende för polisen.
- Bostäderna som planeras föreslås anpassas för pensionärer eller unga. Höga byggnader anses skapa mörka otrygga utrymmen.
- Ur ett tillgänglighetsperspektiv finns ett behov av mer samlad service, både kommunal och kommersiell.
- Känslan av trygghet i centrum anses öka med en mer estetiskt tilltalande miljö som underhålls. En sådan miljö är folk mer rädda om.

BARNPERSPEKTIV är när vuxna ser barnet, strävar efter att förstå det och vidtar åtgärder som de bedömer vara till barnets bästa. Barnperspektivet kan inrymma barnets perspektiv men behöver inte göra det.

BARNETS PERSPEKTIV speglar en utsaga från ett barn. För att kunna uttala sig om barnets perspektiv krävs att barnet själv har fått säga sin mening.

BARNRÄTTSPERSPEKTIV att vid varje beslut eller åtgärd som rör barn beakta att dess rättigheter enligt barnkonventionen tas tillvara. Detta förutsätter både ett barnperspektiv och barnets perspektiv.

Dialogdeltagare
Källa: Ekerö kommun

SERVICE, VERKSAMHETER OCH MÖTESPLATSER – FÖR ALLA ÅLDRAR

- Fritidsgård och äldreboende föreslås placeras i nära anslutning till ett allaktivitetshus.
- Skolans slöjdsalar önskas samnyttjas med hantverksaktiviteter under kvällstid.
- En utökning av bibliotekets öppettider och utveckling av bibliotekets verksamhet med mer kulturverksamhet, kursverksamhet och en scen föreslås.
- En ny idrottshall, där även allmänheten kan boka tider, efterfrågas. Hallen ska vara centralt placerad och i anslutning till andra verksamheter.
- En ungdomsgård för främst ungdomar i de äldre tonåren, med wifi och aktiviteter, betonas som viktigt. Ungdomarnas deltagande i skapandet av en sådan plats ses som en förutsättning.
- En större satsning på mötesplatser i stället för på verksamheter i centrum föreslås eftersom det erfarenhetsmässigt har varit svårt för verksamheter att överleva.
- Olika sittplatser, även informella, i det offentliga rummet efterfrågas.

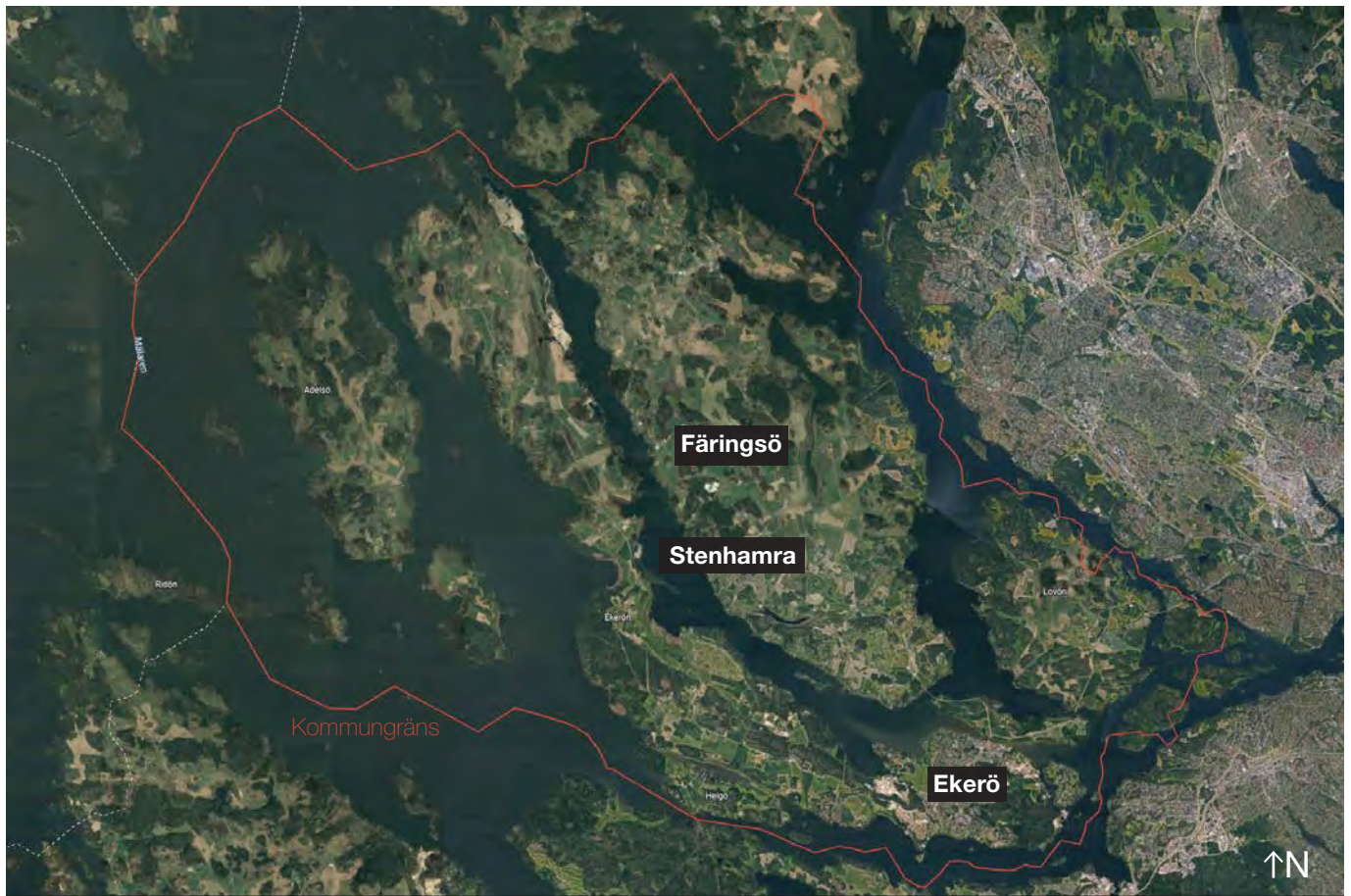
ÖNSKAD IDENTITET OCH GESTALTNING

- Ett aktivitetshus för alla åldrar föreslås. Ett musikcafé, samlingssal, konsertlokal eller träffpunkt kopplad till musik och Max Martin föreslås.
- Nya skolbyggnader föreslås byggas på höjden för att inte ta mer mark i anspråk.
- Blandade lägenhetsstorlekar samt både bostads- och hyresrätter efterfrågas. Ett behov av mindre lägenheter för unga och pensionärer påtalas.

UTEMILJÖ OCH GRÖNOMRÅDEN

- Bättre belysning generellt i hela centrum efterfrågas, specifikt på gångvägar, mörka ytor och idrottsplatsen.
- För att göra fotbollsplanen mer attraktiv föreslås läktare, bättre belysning och konstgräs.
- Skolgårdarna föreslås få mer grönska.
- Identitetsskapande utemiljöer, såsom plats att meka med mopeder för motorburen ungdom, efterfrågas.
- Fler aktiviteter i utemiljön föreslås kunna skapa utrymme för spontana möten. Café, utegym, grillmöjligheter och picknickbord är några förslag.
- Samla ihop centrum och skapa utemiljöer för ungdomar, vuxna och äldre. Det ska finnas utrymme för spontana möten.
- Fler sittplatser efterfrågas. Bänkar runt och under ett stort träd lämnas som ett förslag

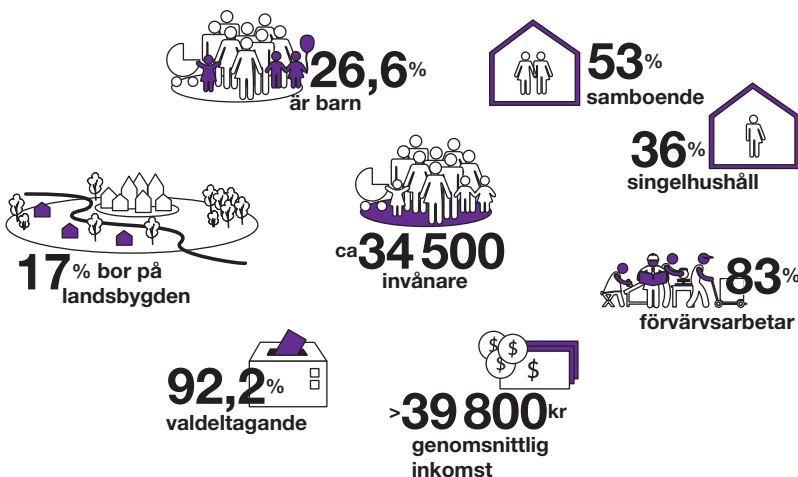
1.4 BAKGRUND OCH PÅGÅENDE PLANERING

STENHAMRA - EN DEL AV EKERÖ KOMMUN

Ekerö kommun har 29 100 invånare (2023). Stenhamra är den största tätorten på Färingsö med ca 3 550 invånare och den näst största inom Ekerö kommun. Kommunen växer och förväntas ha en befolkning om 34 500 personer år 2031. Den största andelen av befolkningen i Ekerö bor idag i en tätort och endast 17,3% bor inom landsbygden. Landskapet

präglas av skogsmark och jordbruksmark. Endast 15,1% av kommunen är bebyggd och anlagd mark. Befolkningen i Ekerö kommun är välmående och ung med en snittålder på 40,2 år. Det finns en jämn fördelning mellan män och kvinnor och hela 83% av dem som är mellan 20–64 år förvärvsarbetar. Det kan jämföras med samma siffra för riket som landar på 78,3%. Befolkningen på Ekerö har en genomsnittlig inkomst på 39 842 kr i månaden. Det är 10 000kr mer i månaden än exempelvis Nynäshamn kommun, som är en jämförbar kommun enligt SKR:s kommungruppsindelning. Hushållssammansättningen består av 57,3% samboende och 36,2% ensamhushåll. Motsvarande siffror för Nynäshamns kommun är 46,4% och 46,7%. Valdeltagandet är högt och ligger på 92,2%, vilket kan jämföras med 87,2% för hela riket. Andelen barn mellan 0–19 år i kommunen är 26,59%, vilket kan anses högt i förhållande till motsvarande siffra för riket som är 21%. I Stenhamra är motsvarande siffra 28,69%.

PÅGÅENDE PLANERING

UNDER 2016 TOG KOMMUNEN FRAM ETT PROGRAM som godkändes av kommunfullmäktige, *Program för Stenhamra Centrum*. Programmet pekar ut att det i Stenhamra centrum ska utredas möjligheter för fler bostäder, utökat serviceutbud och utökad kvalitet på grönområden. Vidare vill man skapa mer liv och rörelse kring ett nytt torg i anslutning till busshållplats, bibliotek, matbutik med mera. Även parkeringsytor ska omdisponeras samt tydligare stråk för gående och cyklister ska utredas.

Som en del av detta arbete beslutades år 2019 att detaljplanen för Stenhamra centrum ska delas i två delar. Del 1 är förskolan och del 2 är resterande centrum. I juni 2022 beslöt kommunstyrelsen att ta en ny inriktning i planarbetet för Stenhamraskolan och huvudmannaskapet, vilket innebär en flytt av Stenhamraskolan till ett nytt läge norr om Uppgårdsskolan. I och med det beslutet har arbetet med del 2 delats upp i ytterligare en del - del 3 - som innefattar det så kallade skolområdet. Del 3 består av Uppgårdsskolan, nya Stenhamraskolan och en ny idrottshall med fritidsklubb/fritidsgård.

I STENHAMRA FINNS DET IDAG tre förskolor. Skogsbäckens förskola med 62 barn, Stenhamra förskola med 120 barn samt Förskolan Lövhagen med 58 barn. Det är endast Stenhamra förskola som ligger inom ett av detaljplaneområdena, i Detaljplan för Stockby 3:19 m.fl. (Stenhamra centrum, del 2). Stenhamra förskola är i dagsläget lokaliserad i paviljonger och kommer i och med omlokaliseringen att flytta in i en ny ändamålsenlig byggnad.

Den nya bostadsbebyggelsen som planeras i Stenhamra kommer att generera ett behov av nya förskoleplatser. Därför planeras det, utöver den nya byggnaden för Stenhamra förskola, att byggas ytterligare en förskola. Båda dessa förskolor hanteras inom en egen detaljplan, Detaljplan för Stockby 2:63 och 3:69 m.fl. (Stenhamra centrum, del 1). Av planbeskrivningen framgår att den förordade utformningen av förskolebyggnaderna kommer att lämna ca 40 kvadratmeter friyta per barn vilket följer Boverkets rekommendationer.

DEN HÄR RAPPORTEN FOKUSERAR på del 2 Stenhamra centrum samt del 3 Stenhamra skolområde. Rapporten hanterar inte själva förslaget gällande flytten av skolan samt hur det eventuellt påverkar barnens intressen. Som en del av arbetet med flytten av Stenhamraskolan togs det fram en separat barnkonsekvensanalys. Beslutet om en flytt fattades i kommunstyrelsen 2022.

Karta över befintliga förskolor och skolor inom tätorten för Stenhamra (sträckad linje) Källa: Ekerö kommun

ILLUSTRATIONSPLAN

över pågående detaljplaner:
- del 2 Stenhamra centrum
- del 3 Stenhamra skolorråde

2. SAMMANVÄGD BEDÖMNING

av dp Stockby 3:19 m. fl (Stenhamra centrum)

dp del av Stockby 1:298 (Stenhamra skolområde)

2. SAMMANVÄGD BEDÖMNING

ARBETSPROCESSEN med att väva in och hantera barn och ungas behov under framtagandet av de berörda detaljplanerna har fungerat väl. Ekerö kommun har varit tydlig med sin ambition om att skapa detaljplaner som har ett tydligt barnrättsperspektiv. Detta leder till att den sammanvägda bedömningen av Dp Stockby 3:19 m.fl Dnr KS15/141 och Dp del av Stockby 1:298 Dnr KS22/260 är övervägande positiv för barn.

Det är tydligt att den framtida utvecklingen av Stenhamra kan skapa goda förutsättningar för bra livsmiljöer för barn och unga. Behov som har lyfts i dialoger med medborgare, där barn och unga varit delaktiga, kommer till stor del att hanteras. Dock är det viktigt att ha i åtanke vad en detaljplan inte kan styra över och vilka delar som påverkas av politiska beslut och marknadskrafter. Detaljplanerna medger lokaler i bottenvåningar, vilka är planlagda för centrumändamål. Detta betyder att verksamheter så som kontor, gym, butiker med mera kan bli aktuella. Dock kan inte detaljplanen styra över vilka typer av verksamheter som kommer att inrymmas i dessa lokaler. Detta gör det svårt att säkerställa att specifika önskemål gällande innehåll förverkligas.

DE NYA FUNKTIONERNA OCH VERKSAMHETERNA längs Herman Palms plan och dess förlängning mot skolområdet, kommer att bidra till att stärka Stenhamras identitet. Än viktigare är att det kommer att bidra till att skapa en meningsfull fritid för många barn och unga som växer upp i och besöker Stenhamra. Genom att satsa på både en ny idrottshall, ett aktivitetshus och en ny fritidsgård skapar kommunen tillfällen för möten mellan barn, unga och vuxna. Dessa möten kan ha stor betydelse då det kommer till att skapa trygga platser och leda till att barn som far illa eller mår dåligt kan fångas upp av närvarande vuxna.

Tillskapandet av 7 manna fotbollsplan, aktivitetsplatsen vid den nya Stenhamraskolan och funktionerna och verksamheterna vid Herman Palms plan skapar förutsättningar för en jämlik folkhälsa. Dessa aktiviteter kommer att vara gratis och tillgängliga för alla. I ett samhälle med växande inkomstklyftor är detta en nyckel för att säkerställa en god och jämlik folkhälsa för alla.

Det kommer att tillskapas många nya mötesplatser i Stenhamra både inomhus och utomhus. Studier visar att platser som boende i ett område har fått vara med och skapa används oftare och är mer omhändertagna. Det kan därför vara en god idé att arbeta med medskapandeprocesser då det kommer till utformningen av dessa mötesplatser.

Vidare bör arbetet utgå ifrån ett jämställdhetsperspektiv, hänsyn bör även tas till olika åldrar och funktionsförmågor detta för att dessa platser ska möta många barns och ungas olika behov. Detta minskar även risken för att de nya mötesplatserna tas i besittning av en grupp.

BARN OCH UNGAS FRIA RÖRLIGHET påverkas starkt av omgivande trafiksituationer. Genom att arbeta med en tydlig trafikhierarki, där gående och cyklister prioriteras, tillsammans med en satsning på ett sammankopplat och uppgraderat gång- och cykelnätverk skapas goda förutsättningar för att barn och unga ska få röra sig fritt över hela Stenhamra.

Forskning lyfter att det först är efter 12 års ålder som barn kan läsa av trafik, se mer sid 21. I Stenhamra finns det inga planerade korsningspunkter med signalreglering, vilket kan skapa svåra trafiksituationer för de yngre barnen. Vidare finns det i anslutning till både Uppgårdsskolan och nya Stenhamraskolan otrygga trafikmiljöer i samband med lastzoner, dessa bör utredas vidare i det fortsatta arbetet.

BEHOVET AV ATT FÖRFLYTTA SIG för barn är ofta kopplat till viljan att upptäcka nya saker, besöka vänner eller ta sig till olika mötesplatser. Det är därför viktigt att säkerställa en jämn fördelning av mindre lekplatser för de yngre barnen, parker, större lekplatser och aktivitetsområden. I dagens Stenhamra finns det en snedfördelning då det kommer till anlagda lek- och aktivitetsplatser. En stor del av investeringarna har gått till Borgenparken i de sydöstra delarna av Stenhamra. Den nya utvecklingen kan bidra till att jämna ut denna snedfördelning. Dock finns det i planförslagen fortsatt få platser för de yngre barnen. De lekplatser som föreslås ligger inne bland småhusbebyggelsen och är planlagda på kvartersmark. Detta ökar behovet av att utveckla en allmän lekplats i till exempel Stockbyparken.

DÅ STENHAMRA UTVECKLAS tillkommer byggnation på platser som tidigare har haft ett annat syfte. Till exempel kommer den befintliga Stenhamra skolan att flyttas och skolgården som har varit en tillgång för Stenhamras barn och unga under lov, helger och kvällar försvinner. I småstadskvarteret byts bostadsgårdarna ut mot privata tomter och mindre lekplatser. Lekplatserna inom småstadskvarteren kommer att ligga på privat mark och uppfattas vara endast för barnen som bor där. Detta betyder att den friyta som fanns i anslutning till Stenhamraskolan nu privatiseras. Det går inte att säkerställa att gårdsmiljöerna och de halvoffentliga ytorna kommer att rymma lek, därför riskerar utbudet av lekmiljöer att minska i Stenhamra centrum.

Vidare kommer förskolor att omlokaliseras och även dessa lekmiljöer ersätts inte i den föreslagna strukturen. Det är därför viktigt att i det fortsatta arbetet studera hur förlusten av dessa kvaliteter kan kompenseras.

Då den nya Stenhamra skolan står färdigbyggd kommer Uppgårdsskolans nuvarande skolgård och fotbollsplan ha försvunnit eller omvandlats. Uppgårdsskolans elever kompenseras inte med någon egen skolgård för detta. Boverkets riktlinjer gällande friyta innefattar samtliga åldersgrupper i grundskolan. Boverkets riktlinje är 30kvm per barn i grundskolan (Boverket, 2015). Med tanke på att skolområdet nu kommer ha ytterligare 720 elever är risken stor för att trycket på den nya gemensamma aktivitetsplatsen kommer att vara hög. Detta kan leda till både konflikter och ett högt slitage. Det är därför viktigt att i det fortsatta arbetet studera hur de grönytor som är placerade framför Uppgårdsskolan skulle kunna utvecklas till en kvalitativ utemiljö för Uppgårdsskolans elever.

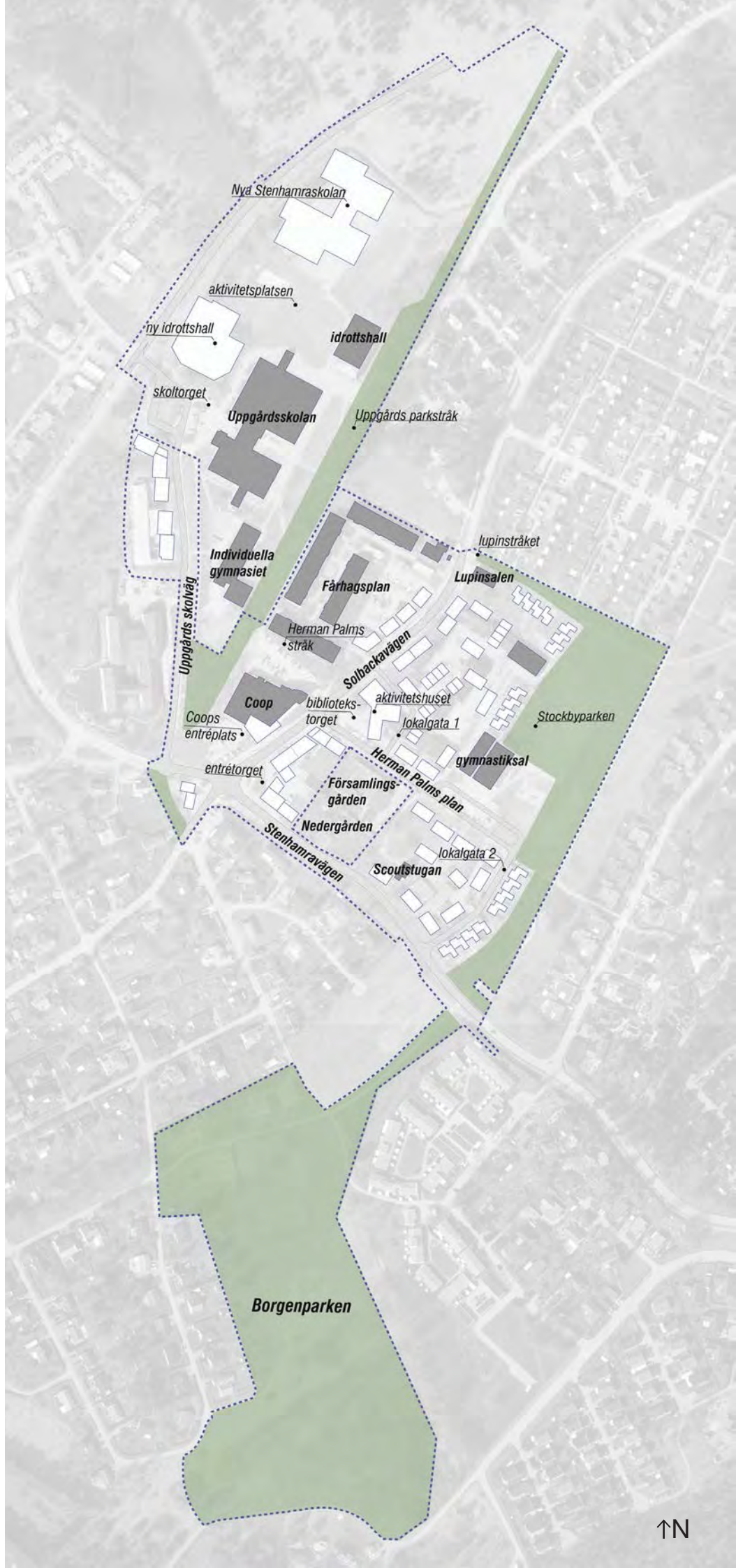
Då Uppgårdsvägen förlängs försvinner dagens entré till Stenhamraspåret och dess naturområde. Det blir därför viktigt att tillskapa nya entréer och säkerställa tydliga och säkra trafikövergångar över den nya sträckningen av Uppgårdsvägen.

Angöringen till Uppgårdsskolan är fortsatt bristfällig då den är placerad i samma område som huvudentrén i det som kallas för skoltorget. Den nya utformningen av Uppgårdsskolväg kan leda till att föräldrar väljer att lämna sina barn i anslutning till skoltorget, detta kombinerat med tunga leveranser kan skapa en rörig och farlig trafiksituation.

3. BESKRIVNING OCH ANALYS

KARTA MED ARBETSNAMN

över pågående detaljplaner:
- del 2 Stenhamra centrum
- del 3 Stenhamra skolområde
med befintlig bebyggelse i grått

3.1 TRAFIK OCH TRAFIKSÄKERHET (FRI RÖRLIGHET)

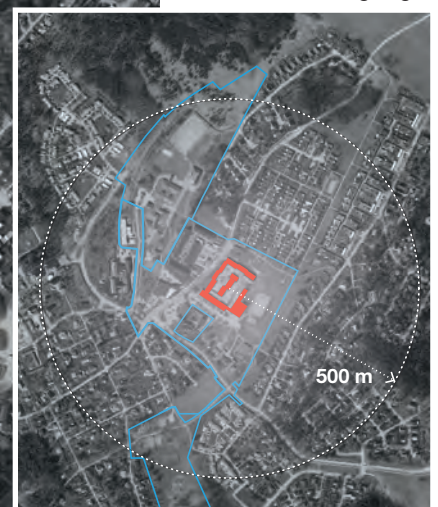
DÅ BARN OCH UNGAS FRIA RÖRLIGHET inte upplever gränser som är kopplade till olika detaljplaner kommer trafik och trafiksäkerhet att hanteras i ett gemensamt avsnitt. Då det finns information och analyser som är specifik för de olika detaljplanerna kommer dessa att redovisas under egna rubriker.

ENLIGT NTF (Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande) är det först i 9-10 års ålder som barn är mogna att på egen hand ta sig fram som gångtrafikanter i en komplicerad trafikmiljö. Vid cirka 11-12 år klarar de flesta att cykla i en komplicerad trafikmiljö. Detta har inte bara med synen

Illustrationen visar ett ortofoto med de två detaljplaneområdena markerade med blå linjer och **Stenhamraskolan i befintligt läge** markeras i rött. De gula linjerna är de vägar som bedöms vara de viktigaste skolvägarna och de rosamarkerade områdena pekar ut trafiksituationer/övergångsställen där många barn förväntas korsa bilvägar.

Utsnittet visar Stenhamraskolans upptagningsområde inom 500 meter i befintligt läge.

att göra utan också med motorik och samordning av rörelser samt avläsning av olika situationer som kan krävas i trafiken. Framför allt styr leken och fantasin de yngre barnen.

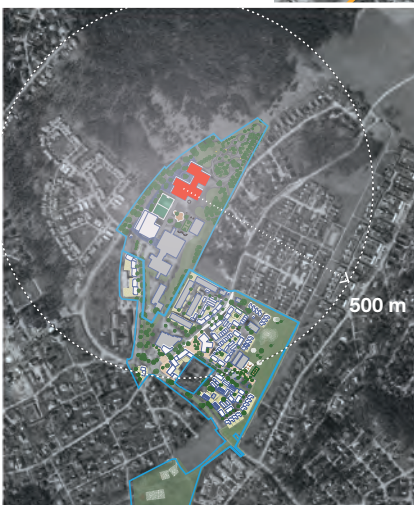
Den nya placeringen av Stenhamraskolan (F-6) gör att fler barn under 12 år än tidigare kommer att röra sig över större delar av Stenhamra. Därbland

över Solbackavägen. Detta medför att trafiksäkerheten runt skolområdet och inom Stenhamra blir avgörande då det kommer till barn och ungas fria rörligheter.

Ett skolbarn (åk 4-9) går 500 meter på drygt 8 minuter, ett förskolebarn (F-3) går 500 meter på dryga 12 minuter.

Illustrationen visar ett ortofoto med de två detaljplaneområdena markerade med blåa linjer och **Stenhamraskolan i nytt läge** markeras i rött. De gula linjerna markerar de vägar som bedöms bli de viktigaste skolvägarna i framtida Stenhamra. De rosamarkerade områdena pekar ut trafiksituationer/övergångsställen där många barn förväntas korsa bilvägar. Längst dessa vägar, trafiksituationer och korsningar bör extra hänsyn till barn tas då det kommer till utformning.

Utsnittet visar Stenhamraskolans upptagningsområde inom 500 meter i nytt läge.

DP STENHAMRA CENTRUM

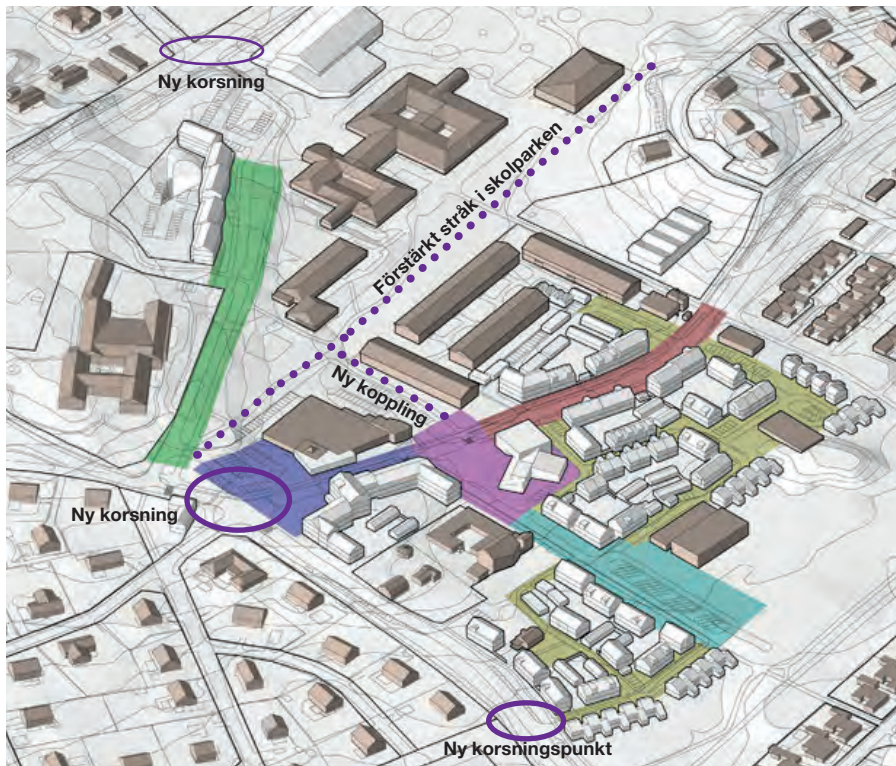

DIAGRAM. Indelningen i olika gator/gatutyper och gestaltningsteman.

- **HUVUDGATA** Solbackavägen norra
- **BIBLIOTEKSTORG** Solbackavägen mellersta
- **ENTRÉTORG** Solbackavägen södra
- **AKTIVITETSSTRÅK** Herman Palms plan
- **LOKALGATA** Uppgårdsskolväg
- **KVARTERSGATOR, PLATSER OCH PASSAGER**

Källa: Gestaltungsprogrammet för Stenhamra centrum

DET SKA VARA ENKELT, SJÄLVKLART, SÄKERT OCH TRYGGT att cykla och gå till och genom centrum. Trafiken ska vara tydligt avläsbar för att säkerställa trygga trafikmiljöer. Det gäller inte minst för skolbarn och ungdomar. Gångfartsområden, där oskyddade trafikanter och låga trafikflöden blandas, återfinns endast på kvartersgatorna i småhusbebyggelsen. Genom detta skapas bra förutsättningar för att man väljer gång och cykel som transportmedel. Detta kan leda till att en stor del av kortare bilresor inom tätorten undvikas. Detta är även en viktig förutsättning för ett attraktivt och levande centrum.

DET NYA TORGET VID ENTRÉN till Stenhamra föreslås få ett gemensamt golv med samma markbeläggning. För att säkerställa att området inte upplevs som ett gångfartsområde föreslås det att höjdskillnaden mellan bil och busstrafiken och cyklister och gående blir tydlig. Vidare föreslås ett tydligt övergångsstråk att anläggas. Solbackavägen ges en ny utformning som innehåller ett 4 meter brett separerat gång och cykelstråk på gatans norra sida, samt en 2,5 meter bred gångbana på dess södra sida. Gångstråket utmed Herman palms södra sida breddas för att rymma en 3,5 meter bred gång- och cykelbana. Vid Uppgårdsskolväg finns idag endast gång- och cykelväg längs halva sträckan, denna föreslås förlängas för att stärka tillgängligheten till

Uppgårdsskolan samt breddas till en 3 meter delad gång och cykelväg. Utöver det kompletteras nätet med nya gång- och cykelstråk som bidrar till ett mer sammankopplat och tydligt lokalnät. I förlängningen av Herman Palms plan, norr om Coop, föreslås en kombinerad gång- och cykelväg som kopplar samman Stenhamras mest centrala delar med skolområdet. Denna nya gång- och cykellänk föreslås kopplas samman med ett stråk som sträcker sig i nord-sydlig riktning mot den östra sidan av Uppgårdsskolan och den nya Stenhamraskolans skolgård. Detta stråk förlängs även mot Coop, genom parken och baksidan av Coop kompletteras med ett gång- och cykelstråk, Herman Palms stråk. Herman Palms stråk kommer minska av att röra sig över Coops parkering och lastutrymme.

FÖRSLAGET INNEBÄR att dagens viktiga gång- och cykelstråk i Uppgårdss parkstråk och längs med de större vägarna ligger kvar och delvis byggs om med en förhöjd standard. Viktiga befintliga stråk förbättras och kompletteras med länkar som saknas i dagens vägnät. Bättre och säkrare förbindelser mellan lokala målpunkter skapas. Vid ombyggnad av befintliga gator säkerställs att tillräckliga mått för gång- och cykel skapas. Ett stärkt gång- och cykelnät får konsekvensen att behovet av att använda bilen för resor inom Stenhamra minskar.

Illustrationen visar huvudstråken för gående och cyklister som förstärks inom detaljplanen för Stenhamra centrum.
Källa: Planbeskrivning
Stockby 3:19 m.fl.
(Stenhamra centrum del 2)

SOLBACKAVÄGEN OCH STENHAMRAVÄGEN föreslås utvecklas som Stenhamras huvudgator. Solbackavägen får en tydligare småstadskaraktär, vilket bland annat innebär att de föreslås kantas av utvecklade gång- och cykelbanor samt trädplanteringar. Vägarna kommer i de mest centrala delarna dessutom att kantas av fler verksamhetslokaler och högre bebyggelse än idag. Den slingrande karaktären, som har högt kulturmiljövärde, finns kvar och förstärks av ny bebyggelse. De två trevägskorsningarna mellan Stenhamravägen, Solbackavägen, Uppgårdsvägen och Strandvägen föreslås byggas om till en fyrvägskorsning. Korsningens nya utformning har utretts inom ramen för den aktuella detaljplanen av WSP (WSP, 2022) och i tidigare planarbete av COWI (COWI, 2018). Dessa förändringar bedöms öka läsbarheten i området och bidrar till minskade ytor för biltrafik i centrum.

HERMAN PALMS PLAN utvecklas som ett lokalt stråk för främst gående och cyklister, men kommer fortsatt även att vara en viktig målpunkt för bilburna. Detta då en parkering för besökare till centrum samt den befintliga gymnastiksalen placeras i stråkets östra ände. En ny gata föreslås koppla samman den östra delen av Herman Palms plan med Stenhamravägen, vilket ger ett mer sammankopplat vägnät och gör att parkeringen kan nås från Stenhamravägen utan att bilar behöver korsa entrétorget. Det innebär att en in- och utfart tillkommer

på Stenhamravägen. Placering och utformning av in- och utfarten behöver studeras gemensamt med den tillkommande in- och utfarten till förskolan som planeras inom ramen för detaljplanen för Stenhamra centrum del 1 (dnr 2020.01.214 / KS19/202).

UPPGÅRDS SKOLVÄG KOMMER FORTSATT att ha en viktig funktion för resenärer till Söderströmsgården, Uppgårdsskolan och till de bostäder som föreslås längs med vägen. Den föreslås kopplas samman med Uppgårdsvägen i höjd med den västra entrén till Uppgårdsskolan. Uppgårdsvägen föreslås vara det primära stråket för resenärer mot skolområdet och bostadsområdet vid Söderströmsvägen. För att minska trafiken på den övre delen av Uppgårds skolväg (norr om Söderströmsgården) föreslås den vara enkelriktad norrut, vilket också ger utrymme för kompletterande kantstensparkering på befintlig körbana.

INOM DE FÖRESLAGNA BOSTADSKVARTEREN planeras för nät av kvartersgator som främst är till för lokal angöringstrafik. Kvartersgatorna är en del av småstadsmiljön och ska vara smalare än det kommunala vägnätet samt med en tydlig lokal karaktär som präglas av hög entrétäthet och nära relation till de omkringliggande bostadsgårdarna. Kvartersgatorna kompletteras med gångfartsområden.

Sektioner genom Solbackavägen samt Herman Palms plan. Källa: Planbeskrivning Stockby 3:19 m.fl. (Stenhamra centrum del 2)

Illustrationen visar en axonometri över Entrétorget. Källa: gestaltungsprogrammet för Stenhamra centrum

MÖJLIGHETER

Det är positivt att området som inryms i dp Stenhamra centrum får en tydlig trafikhierarki där gående och cyklister prioriteras.

Genom att se över den otrygga trafiksituationen vid Coops inlastningsområde och tillskapa alternativa genar från Bibliotekstorget och dess busstation skapas förutsättningar för trygga och säkra skolvägar för fler barn och unga.

Att tydliggöra Solbackavägen som Stenhamras huvudgata och samtidigt skapa generösa utrymmen för gång och cykel skapar förutsättningar för aktiva transporter för fler.

Det sammankopplade och upprustade gång- och cykelnätverket bidrar starkt till barn och ungas fria rörlighet.

Trafiksituationen i korsningen Stenhamravägen, Solbackavägen och Uppgårdsvägen upplevs idag som svåravläst, vilket leder till en otrygg trafiksituation. Genom föreslagna förändringar vid korsningen kan trafiksituationen förbättras.

Att gångfartsområden endast återfinns inom småhusbebyggelsen ses som positivt. Utformningen av området lämpar sig väl till denna typ av trafikplanering. Detta skapar förutsättningar för barn och unga att känna sig säkra och trygga inom sitt egna bostadsområde.

Att säkerställa att det finns en gång- och cykelväg längst hela Uppgårdskolväg underlättar för en säker och trygg skolväg för fler barn.

Då Uppgårdskolväg kopplas samman med Uppgårdsvägen är det positivt att vägen är enkelriktad. Detta då det minskar risken för att Uppgårdskolväg används för genomfartstrafik.

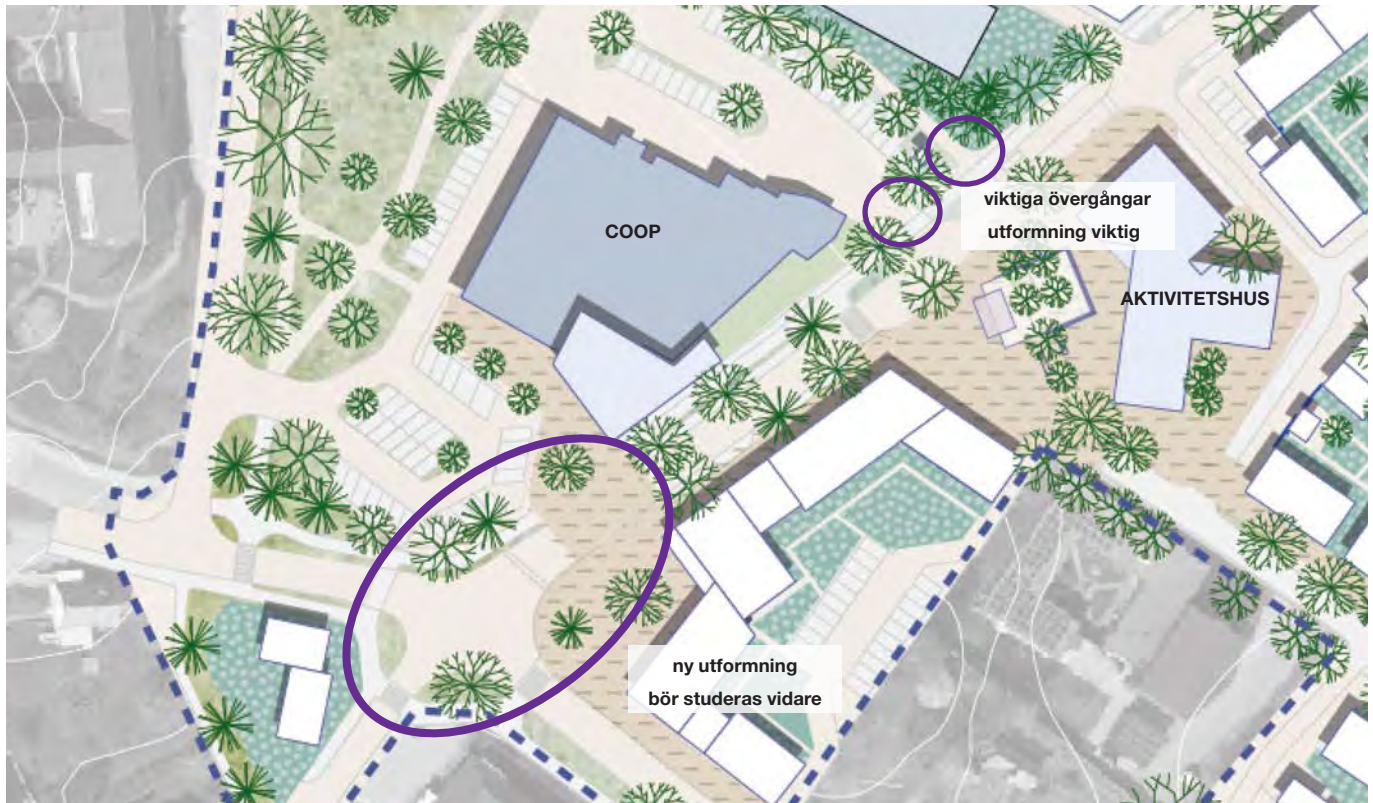
Den nya gång- och cykelvägen som går längst baksidan av Coop skapar en välbehövlig separering av tunga leveranser och gående som ska upp mot skolområdet.

UTMANINGAR

Då det nu blir ett skolområde i västra delen av centrala Stenhamra innebär det att fler unga barn (F-Åk6) kommer att behöva röra sig över Solbackavägen, Stenhamravägen och längst med Uppgårdskolväg. De ökade flödena kan innebära ökade risker för trafikolyckor. Det är därför viktigt att de trafikåtgärder som föreslås realiserar !

Utformningen av Entrétorget med det gemensamma golvet och den förlängda trafikövergången över Solbackavägen kan skapa en otydlighet då det kommer till att utläsa de olika trafikkrummen. Detta kan medföra en ökad risk för trafikolyckor.

Vid Herman Palms plan finns det delar där det

kommer vara extra viktigt att säkerställa en trygg trafiksituation. Bland annat trafikövergången från Bibliotekstorget över Solbackavägen. Detta då övergången med stor sannolikhet kommer bli mer välanvänd på grund av den nya busshållplatsen, de nya bostadsområdena samt den nya placeringen av Stenhamraskolan.

Där gång- och cykelvägen längst Solbackavägen kommer i jämnhöjd med lastområdet för Coop bör extra säkerheter vidtas. Dessa finns med i planförslaget och det är viktigt att dessa realiseras. Flertalet av övergångställena i Stenhamra är oreglerade, detta kan bidra till att minska barns fria rörlighet.

REKOMMENDATIONER

För att underlätta barns och ungas fria rörlighet i Stenhamra är det viktigt att de trafikåtgärder som föreslås i detaljplanerna implementeras.

Trafiksäkerhet, relaterat till barn, handlar ofta om en tydlighet i komplexa trafiksituationer. Det är därför viktigt att gaturummen som skapas är tydliga och avläsbara. Detta gäller för gående, cyklister och bilister.

Det är viktigt att utformningen av Entrétorget och det gemensamma golvet detaljstuderas vidare för att säkerställa den säkra trafiksituation som

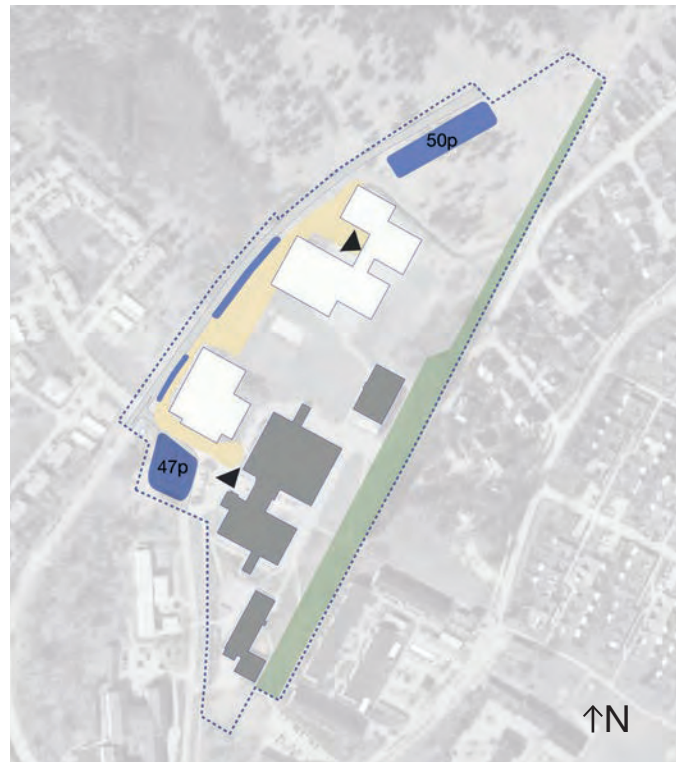
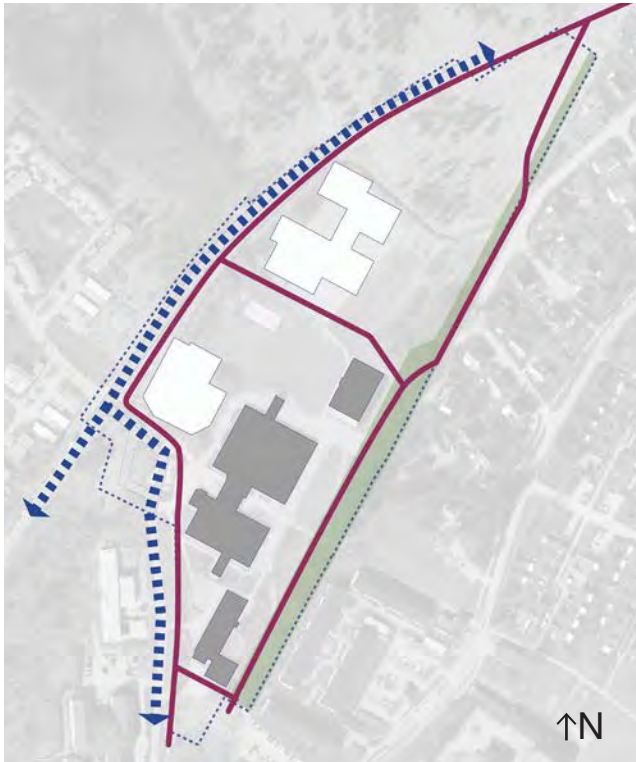
eftersträvas i detaljplanearbetet. Att tydligt lyfta trafikövergången är önskvärt.

Trafiksäkerhet bygger även mycket på det mänskliga beteendet. Därför är det viktigt att arbeta med både information och beteendemönster. Det kan därför vara klokt att initialt arbeta med trafikvårdar vid det nya skolområdet samt vid trafikövergången vid Bibliotekstorget. Detta för att tidigt skapa en ökad förståelse och kultur kring trafiksäkerhet. Tillsammans med personal från skolan kan vårdnadshavare agera trafikvårdar i början av skolterminen.

Den nya in- och utfarten på Stenhamravägen kommer innebära en mer komplex trafiksituation för de barn som rör sig över och längs med vägen. Det blir därför viktigt att i kommande utredningar studera trafiksituationen för barn och unga extra noga här.

Illustrationen visar en inzoomning över entrétorget samt Bibliotekstorget med viktiga korsningspunkter markerade.

DP STENHAMRA SKOLOMRÅDE

INOM DEN AKTUELLA DETALJPLANEN planeras för ett grönstråk med en gång- och cykelväg som sträcker sig i nord-sydlig riktning längs den östra sidan av skolområdet, Uppgårds parkstråk. Stråket bidrar till att knyta samman Stenhamras mest centrala delar med skolområdet och vidare norrut mot Stenhamraspåret. Det skapar ett mer sammanhängande gång- och cykelnät inom Stenhamra, bland annat genom att knyta samman de viktiga öst-västliga stråken, och stärker möjligheterna att röra sig mellan viktiga målpunkter i tätorten separerat från biltrafiken.

DETALJPLANEN MÖJLIGGÖR en förlängning av Uppgårdsvägen fram till entrén till den nya Stenhamraskolan. Det utgör första steget i den utbyggnad som pekas ut i översiktsplanen. Dessutom möjliggörs en ny förbindelse för motorfordon mellan Uppgårdsskolväg och Uppgårdsvägen enligt illustrationen ovan till höger.

Syftet med förlängningen är att skapa bättre tillgänglighet för besökare och leveranser till Uppgårdsskolan och den planerade idrottshallen. Avsikten är inte att resande som inte har sin målpunkt längs Uppgårdsskolväg ska välja den vägen, och därför föreslås Uppgårdsskolväg enkelriktas från parkeringsytan framför entrén till skolan och idrottshallen. För att ytterligare minska genomfartstrafiken bör vägen utformas på ett sätt som

minskar framkomligheten för biltrafiken. Vägens utformning kommer att studeras närmare i kommande skeden.

Skolområdet kommer även ha platser för hämtning och lämning, angöring, personalparkering samt parkering för rörelsehindrade.

I SAMBAND MED ATT Uppgårdsskolväg knyts samman med Uppgårdsvägen planeras separerade gång- och cykelbanor längs Uppgårdsskolväg, vilka kommer att bli viktiga för transporter till och från den planerade skolan och idrottshallen. Det ger möjligheten att leda om och öka kvaliteten på den befintliga gång- och cykelvägen bland annat för att se till att oskyddade trafikanter inte behöver korsas parkeringsytan.

NÄR UPPGÅRDSVÄGEN KOPPLAS SAMMAN MED Solbackavägen vid den nya korsningen kan Uppgårdsvägen ta över funktionen som genomfartsgata och avlasta Solbackavägen. En avlastning av Solbackavägen är positiv för att skapa tryggare skolvägar för barnen i de östra delarna av Stenhamra och ligger i linje med önskemål som framkom under medborgardialogen som genomfördes under 2019. Fram tills att Uppgårdsvägens förlängning är helt utbyggd planeras en vändmöjlighet skapas i höjd med infarten till den nya Stenhamraskolan.

Illustrationerna visar det övergripande vägnätet med gång- och cykelstråk samt angöring och parkering inom detaljplanen för Stenhamra skolområde.

Källa: Planbeskrivning för Stenhamra skolområde.

MÖJLIGHETER

Att skapa ett sammanhållet gång och cykelnät i Stenhamra som leder till och från skolområdet ses som något positivt. Detta bidrar till säkra och trygga skolvägar, något som är en förutsättning då det kommer till barns fria rörlighet.

Då Uppgårds skolväg kopplas samman med Uppgårdsvägen är det positivt att den intilliggande gång- och cykelvägen rustas upp samt att pareringen ses över.

Det är även positivt att Uppgårds skolväg delvis planeras enkelriktad. Detta minskar risken för att använda vägen som en smitväg/genomfartsgata i nordsydlig riktning med ett ökat trafikflöde som resultat. Att ha tydligt markerade hämta- och lämnplatser till Stenhamraskolan kan bidra till en tydligare trafiksituation. Det är positivt att det är utformat på ett sådant sätt att backröreser undviks i så stor utsträckning som möjligt. Vidare möjliggör hämta- och lämna platserna att de yngre barnen kan bli lämnade nära den nya Stenhamraskolan.

UTMANINGAR

Den nya gång- och cykelvägen går längs med delar av nya Stenhamraskolans skolgård, detta kan leda till konflikter mellan elever och cyklister (se karta).

Det är viktigt att hämta- och lämnplatser är utformade på ett sådant sätt att backrörelser undviks i så stor utsträckning som möjligt.

Angöringen till Uppgårdsskolan är fortsatt bristfällig då den är placerad i samma område som huvudentrén i det som kallas för skoltorget. Den nya utformningen av Uppgårds skolväg kan leda till att föräldrar väljer att lämna sina barn i anslutning till skoltorget. Detta kombinerat med tunga leveranser kan skapa en rörig och farlig trafiksituation.

I planförslaget är det otydligt hur angöringen ska lösas i förhållande till huvudentrén i Stenhamraskolan. Att ha ett delat utrymme skulle få stora negativa konsekvenser då det kommer till trafiksäkerheten.

REKOMMENDATIONER

Den ökade trafikmängden till skolområdet kan medföra nya och ökade risker då det kommer till säkerheten för oskyddade trafikanter. Det är därför viktigt att arbeta både med trafiksäkerhet och med beteende. Läs mer under avsnittet *Säkra och trygga skolvägar* på sid 26. Vidare kan kommunen hänvisa att leveranser till skolområdet sker utanför de tider då barn anländer och lämnar skolan.

Använd tydlig skyltning vid det nya gång och cykelstråket i Uppgårds parkstråk gällande att sträckningen går i nära anslutning till skolgården för nya Stenhamraskolan. Detta så att till exempel cyklister visar extra hänsyn samt att hundägare har extra uppsikt över sin hund. Hänvisa även till det nya gång och cykelstråket längst Uppgårdsvägen under skoltid.

Illustrationsplan över skolområdet. Källa: Nivå

SÄKRA OCH TRYGGA SKOLVÄGAR

För att möjliggöra att barn och unga självständigt kan ta sig till och från skolan är säkra och trygga skolvägar en förutsättning. Precis som Ekerö kommun arbetar ett flertal kommuner med trafiksäkerhet kopplat till skolor. Stockholms stad pekar ut följande åtgärder som bör vidtas vid skolor:

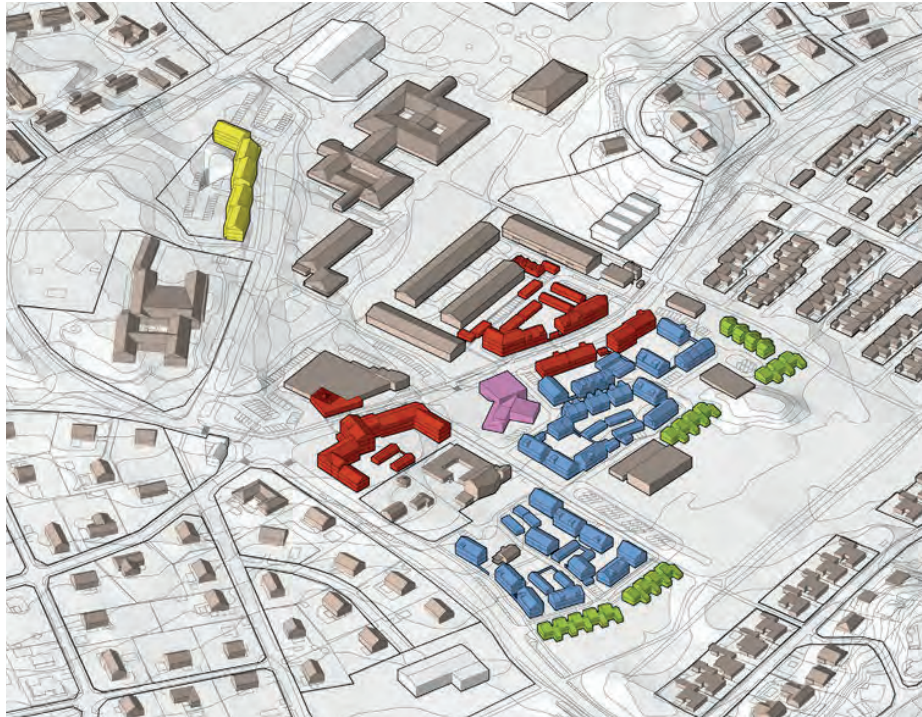
- Hastighetsdämpande åtgärder, till exempel fartgupp och avsmalningar
- Säkra övergångsställen där barn korsar gator
- Säkra avlämningsplatser som ligger en bit ifrån skolan
- Bättre gång- och cykelnät runt skolorna
- Bättre cykelparkeringar
- Begränsade möjligheter för stopp, parkering och genomfart
- 30-zoner med "Lekande barn"-skyltar eller 30-anvisning i gatan
- Bättre belysning

Utöver att arbeta med de fysiska miljöerna kopplat till de olika områdena vid och på skolområdet uppmuntras skolorna att aktivt arbeta med information gällande beteenden som kan påverka möjligheten till säkra och trygga skolvägar. Detta kan bland annat betyda arbete med att:

- Informera om olika resealternativ
- Introducera konceptet vandrande skolbuss
- Ta fram skolreseplaner
- Hålla seminarier och utbildningar som ökar kunskapen om trafiksäkerhet bland barn och vuxna
- Arrangera bilfria veckor och cykeldagar på stadens skolor, bland annat tillsammans med föräldraföreningar

3.2 DP STENHAMRA CENTRUM

BOSTÄDER OCH BOSTADSGÅRDAR

- HUVUDGATA Solbackavägen
- SMÅSTADSKVARTER
- MOT PARKEN
- UTANFÖR KÄRNAN Uppgårdsskolväg
- AKTIVITETSHUSET
- BEFINTLIG BEBYGGELSE
- FÖRSKOLOR, SKOLA OCH IDROTTHALL I ETAPP 1 OCH 3 (OMFATTAS EJ)

Källa: Gestaltungsprogrammet för Stenhamra centrum

DAGENS STENHAMRA erbjuder främst boende i enfamiljshus samt ett fåtal flerfamiljshus uppförda under 1970-talet. Den nya utvecklingen i Stenhamra kommer medföra att Stenhamra centrum kompletteras med ny bebyggelse omfattande omkring 230 nya bostäder i främst flerbostadshus och radhus. Att ha ett varierat bostadsutbud bidrar till att öka möjligheterna till en blandning i befolkningen då det kommer till socioekonomiska förutsättningar. Detta betyder att familjer med en lägre inkomst, ensamstående vårdnadshavare och de som är nya på bostadsmarknaden har ökade möjligheter att göra Stenhamra till sin bostadsort. Detta medför att barn med olika socioekonomiska förutsättningar möts. Vidare skapar detta möjligheter för vårdnadshavare att bo kvar i området vid en separation. Detaljplanen och gestaltungsprogrammet för Stenhamra centrum går inte in i detalj på utformningen av kommande bostadsgårdar. Vid en kommande gestaltning är det därför viktigt att ha i åtanke att bostadsgården ofta är den plats där yngre barn hittar sin första riktiga frihet. Att kunna röra sig fritt, utan föräldrar och vårdnadshavare, är ett grundläggande steg i den personliga utvecklingen. Det är därför viktigt att säkerställa denna kvalitet i den nya bostadsområden i Stenhamra.

DÅ DET KOMMER TILL BOSTADSGÅRDENS utformning är det viktigt att se över storlek, ljus- och ljud-

förhållanden. Går det att behålla nivåskillnader, befintlig natur och lösa material är det något som främjar barns utveckling då det kommer till fin- och grovmotorik (Granberg 2000). Bostadsgården ska ofta hantera en rad andra funktioner, så som parkering, angöring för blåljus och sophantering. Detta ställer krav på både säkerhet och avläsbarhet då det kommer till utformning och gestaltning. Att skapa en god överblickbarhet över gården skapar även en känsla av social kontroll och trygghet.

I SMÅSTADSKVARTEREN PLANERAS för mindre gemensamma bostadsgårdar, vilka nås från antingen små privata radhustäppor eller uteplatser i bottenvåningen på flerbostadshusen. Gårdarna är små men bedöms kunna rymma gemensamma lekredskap och en sandlåda för de minsta. Som komplement till detta planeras därutöver för några halvoöffentliga ytor mellan kvarteren som kan fungera som kvarterslekplatser. När barn har erövrat bostadsgården eller den privata trädgården blir de mindre lekplatserna i bostadsområdet ett naturligt steg i äventyrlighet för att sedan bytas ut mot större lekplatser, parker, idrotts- och grönområden. Det är därför viktigt för barns fria rörlighet att utvecklingen i Stenhamra säkerställa stegvisa öknings i utmanings- och avståndsnivå från det egna hemmet. Läs mer under mötesplatser, utbud och service sida 29.

Illustrationen visar en axonometri över en halvvärdig ytan inom småstadskvarteren. Källa: gestaltungsprogrammet

MÖJLIGHETER

Att komplettera Stenhamra med ytterligare flerfamiljshus ökar bostadsutbudet i Stenhamra och möjliggör för fler grupper i samhället att efterfråga en bostad i Stenhamra.

Privat uteplatser i anslutning till lägenheterna i bottenvåningen kan bidra till att befolka innergården och bidra till en ökad upplevd trygghet.

UTMANINGAR

Avsaknaden av gestaltning för bostadsgårdarna som kopplar mot flerfamiljshusen ställer krav på en genomarbetad gestaltning i senare skeden av planprocessen.

I småstadskvarteret byts bostadsgårdarna ut mot privata tomter och mindre lekplatser. Lekplatserna inom småstadskvarteren kommer att ligga på privat mark och uppfattas vara endast för barnen som bor där. Detta betyder att den fria som fanns i anslutning till Stenhamraskolan nu privatiseras. Det går inte att säkerställa att gårdsmiljöerna och de halvoffentliga ytorna kommer att rymma lek, därför riskerar utbudet av lekmiljöer att minska i Stenhamra centrum.

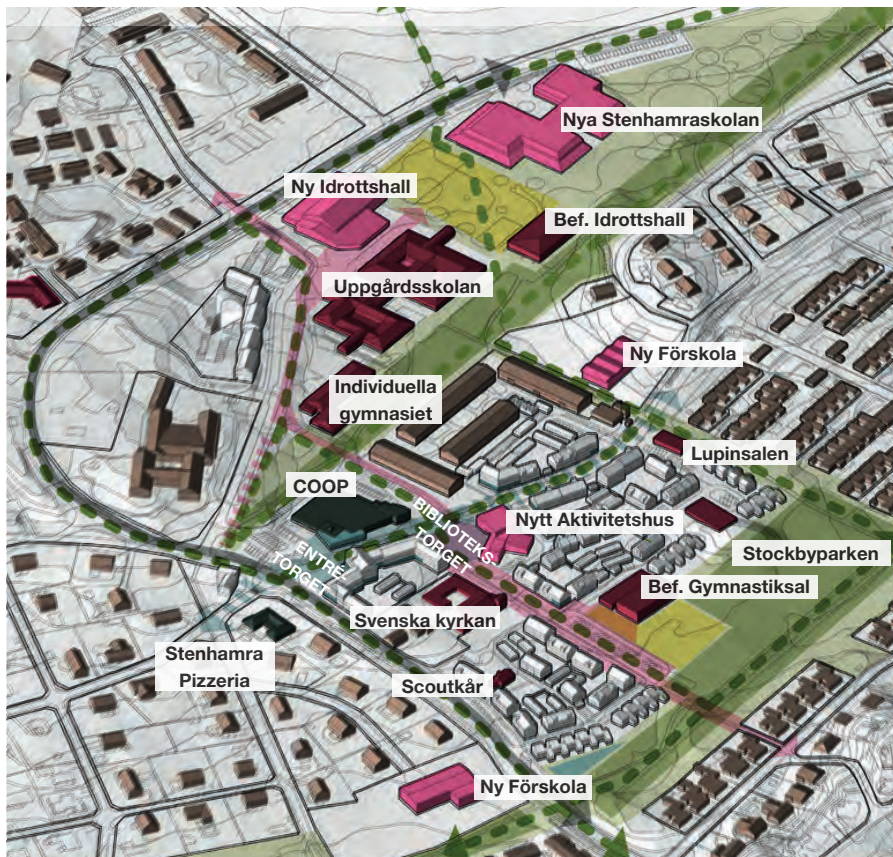
REKOMMENDATIONER

I det kommande planarbetet är det viktigt att gestalta bostadsgårdarna på ett sådant sätt att det skapar trygga och säkra lekmiljöer med goda ljus-, ljudförhållanden samt en god luftkvalitet.

För att säkerställa att fler grupper i samhället har möjlighet att efterfråga en bostad i Stenhamra kan det vara bra att arbeta med olika planeringsinriktningar i kommande markanvisningar. Dessa kan bestå av riktvärden så som att en viss procent av lägenheterna ska vara hyreslägenheter samt att en viss procent av dessa ska vara lägenheter med en lägre hyreskostnad. I dagsläget planeras det för att Ekeröbostäder uppför flerfamiljshusen men detta kan komma att ändras därför kan det vara bra med dessa riktlinjer.

Det är viktigt att säkerställa god tillgång till lekmiljöer i olika storlekar och utmaningsnivåer för alla barn i det fortsatta arbetet.

MÖTESPLATSER, UTBUD OCH SERVICE

- Bostäder - befintlig byggnad
- Bostäder - ny byggnad
- Kommersiell service - befintlig byggnad
- Kommersiell service - ny byggnad/lokal
- Skola/förskola/kultur/fritid - befintlig byggnad
- Skola/förskola/kultur/fritid - ny byggnad

- Huvudsaklig genomfart
- Kommersiellt huvudstråk
- Kultur- och aktivitetsstråk

- Aktivitetsyta
- Yta för skyfallshantering
- Grönyta/skolgård
- Starkt grönt samband

- Nätverk av gröna gator och stråk

Källa: Gestaltungsprogrammet för Stenhamra centrum

IDAG FINNS DET ETT FLERTAL UPPSKATTADE mötesplatser i Stenhamra. Centralt finns det ett gym och ett café och längst Herman palms plan ligger Svenska kyrkan, Barnens bibliotek, Ung i Ekerö och Kulturskolan (se karta sida 8).

I medborgardialogen framkom det att barn och unga i Stenhamra efterfrågade fler mötesplatser så som ungdomsgårdar, aktivitetshus, och våderskyddade hängplatser samt ett bättre utbud av butiker och affärer. Som en del av den framtida utvecklingen av Stenhamra skapas förutsättningar för ett bredare serviceutbud genom att möjliggöra för lokaler i bottenvåningar i flerfamiljshusen. Det gäller främst längst centrumstråket i anslutning till Entrétorget samt i förlängningen längs Solbackavägen och längst aktivitetsstråket längs Herman Palms plan.

Coop planerar att utöka sin verksamhet genom mer publika lokaler längs Solbackavägen.

HERMAN PALMS PLAN och dess pärlband av aktivitets- och mötesplatser både inomhus och utomhus kommer starkt att bidra till Stenhamras identitet. Ett nytt Aktivitetshus innehållande bibliotek, kulturskola samt ytor för möteslokaler och café med mera planeras i korsningen mellan Solbackavägen

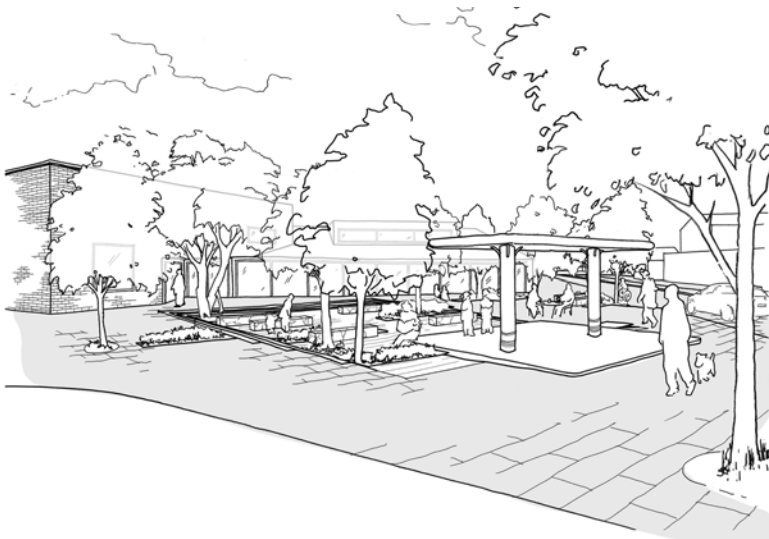
och Herman Palms plan.

Stenhamraskolans befintliga gymnastiksal föreslås bevaras och även i framtiden användas för föreningsverksamhet och idrott.

Ytorna kring idrottshallen planläggs för idrottsändamål, men avses få en öppen karaktär som samspelar med omkringliggande parkområde. Syftet med att planlägga området för idrott är att vid behov kunna upplåta delar av ytan även till organiserad idrottsverksamhet. Möjlighet finns att placera två tennisbanor här som ersättning för de som idag finns vid Uppgårdsskolan, men som kommer att försvinna i och med att detaljplanen realiserar.

Utrymme finns även för fler bollplaner och andra lek- och idrottsfunktioner, både inom parkområdet och längs det aktivitetsstråk-som föreslås längs Herman Palms plan. Skateparken som är belägen i anslutning till gymnastiksalen idag kan finnas kvar inom parkområdet.

VID SKOLOMRÅDET byggs en ny idrottshall som även inrymmer lokaler för fritidsverksamhet och fritidsgård för de äldre barnen. Området binds samman av en aktivitetsplats med en 7 mot 7 fotbollsplan samt ytor för spontanidrott och lek.

Visualisering över
Bibliotekstorget och
aktivitetshuset.
Källa: Ekerö kommun

MÖJLIGHETER

Utbudet av mötes- och aktivitetsplatser för barn och unga kommer att öka i framtidens Stenhamra. Detta bidrar till att balansen av programmerade ytor kommer få en jämnare fördelning över Stenhamra. Vidare kommer det att finnas ett bättre utbud av aktiva utomhusmiljöer. Med fler lokaler i bottenvåningarna ökar också möjligheten till ett bredare serviceutbud.

I detaljplanen för Stenhamra Centrum finns det goda förutsättningar att skapa ett brett utbud av utmanande och utvecklande platser som stöttar den fria rörligheten. Ett flertal mindre lekplatser är inplanerade i småstadskvarteren och aktivitets-tråket längst Herman Palms plan, Bibliotekstorget samt aktivitetsplatsen på det nya skolområdet stöttar en stegvis utveckling i barns fria rörlighet. Även den gröna kopplingen ner till Borgenparken stödjer den fria rörligheten för barn då de kan röra sig i bilfria och trygga miljöer långa sträckor. Genom att behålla den nuvarande idrottshallen och utveckla grönområdet i dess anslutning, Stockby-parken, skapas en bättre balans då det kommer till programmerade aktivitetsytor inom Stenhamra.

Aktivitetshuset ges förutsättningar att fungera som en självklar mötesplats för barn och unga över hela året och under stora delar av dygnet.

Den nya idrottshallen är ett välkommet tillskott i Stenhamra och på hela Färingsö.

Fritidsgården tillsammans med aktivitetstorget vid skolområdet ökar möjligheten för barn och unga i Stenhamra att uppleva en värdefull fritid. Fritidsgården skapar även förutsättningar för kommunen att fånga upp barn som mår dåligt.

UTMANINGAR

Det är svårt att i detaljplan styra över innehållet i de lokaler som planeras. Det finns en risk att de nya lokalerna blir för dyra för befintliga verksamheter som idag finns i Stenhamra, så som caféet och gymmet.

Det är i dagsläget oklart exakt vilka verksamheter som ska inrymmas i det planerade aktivitetshuset. Det är därför viktigt att på annat sätt säkerställa att de verksamheter som finns idag, som exempelvis Ung i Ekerö men som försvinner i samband med detaljplanens genomförande, får nya lokaler i framtidens Stenhamra. Med rätt innehåll kan det nya aktivitetshuset bli en resurs inte bara för Stenhamra utan för hela Färingsö. För att attrahera en bredd av barn och unga är det viktigt att i den fortsatta planeringen säkerställa ett jämställt utbud i aktivitetshuset.

REKOMMENDATIONER

Det är viktigt för barn och unga att kommunen säkerställer att de icke-kommersiella verksamheterna som idag är verksamma i Stenhamra får nya lokaler. Intresse bör kartläggas kring nya och befintliga verksamheter att etablera sig eller fortsatt verka i Stenhamra. Det bör utredas om det går att skapa förutsättningar för befintliga verksamheter, så som caféet och gymmet, att vara kvar i Stenhamra även efter utbyggnationen.

En önskan om ett bättre utbud av service och mötesplatser är något som lyftes vid kommunens dialoger, 2019. I detaljplanerna för Stenhamra centrum och skolområdet finns det en rad olika förslag som kan komma att möta detta behov. Det är dock viktigt att kommunicera vad kommunen kan styra och vad som styrs av till exempel marknadskrafter. Med andra ord vad ligger i kommunens investeringsbudgetar och hur ser tidplanerna ut, samt vilka element är beroende av aktörer utifrån.

I detaljplanerna ingår det en rad större investeringar för kommunen. Investeringar som många av de boende i Stenhamra har efterfrågat. Det blir därför viktigt att kommunicera kring vad som ingår i kommunens investeringsbudget för de närmsta åren och vilka element som kan komma att realiseras i framtiden.

TRYGGHET

I DEN DIALOG SOM GENOMFÖRDES av Ekerö kommun påpekades det av både vuxna och barn att Stenhamra centrum kan upplevas som otryggt. Både okända människor, slitna miljöer och dålig renhållning angavs som orsaker. Även busshållplatserna pekades ut som otrygga miljöer.

Trygghet är en subjektiv upplevelse och vad som upplevs som ett tryggt stadsrum varierar därför mellan olika individer. Den upplevda tryggheten beror på faktorer som ålder, kön, fysiska förutsättningar, socioekonomi och etnisk bakgrund, men också hur stadsrummet är organiserat och vilka personer som befinner sig i rummet. Det finns dessutom många olika definitioner av trygghet. En vanlig definition från Hållbart Byggnade är att *trygghet är individens upplevelse av sin egen eller närståendes säkerhet*. Trygghet skiljer sig således från säkerhet genom att trygghet utgår från upplevelsen medan säkerhet utgår från den statistiska risken att utsättas för brott (Hållbart Byggnade).

UTVECKLINGEN AV STENHAMRA CENTRUM bedöms kunna bidra till att öka den upplevda tryggheten. Detta då några av de områden som anses otrygga kommer att förändras. Fler bostäder med både aktiva bottenvåningar och genomgående entréer längst Solbackavägen skapar fler ögon på gatan. Det otrygga Pumpstorget ersätts av entrétorget som tydligt markerar entrén till Stenhamra och aktiveras med nya butiker och verksamhetslokaler. De två befintliga busshållplatserna ersätts med en busshållplats vid Bibliotekstorget. Mötesplatser såsom Aktivitetshuset med Bibliotekstorget, Idrottshallen, Fritidsgården och Fritidsklubben, Aktivitetsplatsen och det nya skolområdet, Aktivitetsområdet i slutet av Herman Palms plan samt bättre belysning skapar förutsättningar för befolkade och aktiva stadsrum som bidrar till den upplevda tryggheten.

MÖJLIGHETER

Genom att skapa fler mötesplatser över hela Stenhamra skapas förutsättningar för att större delar av Stenhamra ska upplevas som tryggt.

Stora delar av Stenhamra kommer att påverkas av den nya byggnationen, detta innebär att många platser som har upplevts som eftersatta nu kommer att rustas upp eller ersättas med ny byggnation.

Den nya busstationen kommer placeras i anslutning till Bibliotekstorget, detta skapar ett mer aktivt sammanhang som kan leda till en ökad upplevd trygghet.

De gemensamma gestaltungsprinciperna kommer att bidra till en ökad tydlighet och avläsbarhet av bebyggelsen i Stenhamra.

UTMANINGAR

Det är viktigt att säkerställa en fortsatt god drift att de mötes- och aktivitetsplatser som kommer att tillskapas i Stenhamra.

Då plan- och byggprocessen ofta kan pågå under en längre period är det viktigt för kommunen att fortsatt arbeta med de befintliga miljöerna för att öka den upplevda tryggheten.

REKOMMENDATIONER

Det kommer att tillskapas många nya mötesplatser i Stenhamra både inomhus och utomhus. Studier visar att platser som boende i ett område har fått vara med och skapa används oftare och är mer omhändertagna. Det kan därför vara en god idé att arbeta med medskapandeprocesser då det kommer till utformningen av dessa mötesplatser.

Det är viktigt för kommunen att arbeta aktivt med de befintliga miljöerna även innan och under genomförandet av planen. Detta skulle kunna ske genom att till exempel tillskapa tillfälliga platser, ljusinstallationer samt olika events. Detta kan ses som ett förarbete och ett första steg då det kommer till medskapandeprocesser.

God belysning bidrar till den upplevda tryggheten. Därför bör ett belysningsprogram arbetas fram för området.

Då ett område utvecklas på det sätt som Stenhamra kommer att göra finns det ofta en möjlighet till nytändning i ett område. Många av de boende kanske har haft önskemål om förbättringar som nu antligen kommer att förverkligas. Människor med nya idéer och ny energi kommer att flytta in området. Det gäller att ta vara på den här möjligheten. Dessa människor, föreningslivet och delar av det kommunala verksamheterna är viktiga aktörer då det kommer till att skapa trygghet i ett område. Finns det möjlighet att utöka samarbetet för att säkerställa fler unga vuxna /vuxna i utomhusmiljöerna? Finns det till exempel basketföreningar som skulle kunna skapa informella streetbasketturneringar vid Herman Palms plan? Eller Hundklubbar som vill bjuda in till ”lär dig allt om agility” dagar? Kanske att det finns löparklubbar som vill starta jogginggrupper för unga tjejer och så vidare.

3.3. DP SKOLOMRÅDE

Illustrationsplan över
Nya Stenhamraskolan
och den befintliga
Uppgårdsskolan

Källa: Nivå

PLANBESKRIVNINGEN BESKRIVER DEN NYA

STENHAMRASKOLAN på följande sätt:

”Den nya Stenhamraskolan uppförs i två våningar. Skolan har utrymme för 720 elever, med lärosalar, specialsalar, matsal mm. Byggrätten omfattar en flexibel yta, inom vilken den nya skolbyggnaden kan placeras. Byggnaden delas upp i flera mindre, sammanhängande volymer, som bildar små skyddade rum runt byggnaden.

Entréer öppnar sig i olika riktningar. Mot den förlängda Uppgårdsvägen placeras en inlastningszon samt tillgänglig angöring till skolan. Entréer finns även in mot skolgården och den aktivitetsyta som placeras mellan skolorna.

Byggnaden föreslås utformas med ett karaktärstarkt taklandskap, med utskjutande tak som bildar en skyddad zon utmed byggnadens fasader. Taken föreslås utföras som sluttande och delvis vegetationsklädda närmast utmed fasaderna, men med en större, flackare yta på byggnadsvolymernas mitt. De exponerade takytorna utgör en viktig del av byggandens gestaltning. De flacka ytorna på mitten av taken kan nyttjas för till exempel placering av solceller, ventilationsanordningar mm.”

NYA STENHAMRASKOLAN FÅR FLER ELEVER

STENHAMRASKOLAN ÄR FÖR NÄRVARANDE en F-6-skola med 460 elever. Efter omlokaliseringen och byggnationen av den nya skolbyggnaden kommer Stenhamraskolan kunna ta emot 720 elever. Under den period som Stenhamraskolan byggdes var närhets- och grannskapsprincipen rådande. De senaste decennierna har staten genomfört ett flertal reformer gällande organisation och styrning av skolan, vilket påverkar de fysiska lärmiljöernas utveckling. Ett exempel på reform är den stadiindelade timplanen som infördes 2018, vilket påverkar stadiindelningen av skolan till att bli förskoleklass - årskurs 6. Ett annat exempel är den nya lärarutbildningen som infördes 2010, vilket påverkar kompetensförsörjningen (Göteborgs Stad, 2020). För att klara dessa krav finns en tydlig trend att organisera sig i större enheter för både skola och förskola (Boverket).

DÅ EN SKOLA VÄXER OCH ÄR DET INTRESSANT att se vad forskningen säger då det kommer till hur barn påverkas av en skolas storlek och elevantalet. Följande återfinns på Boverkets hemsida:

”För yngre barn finns det ingen forskning som tyder på att stora skolor skulle vara gynnsamt, varken gällande prestation eller välmående. Snarare är det tvärtom att barn och yngre elever skulle kunna gynnas av mindre enheter (Adolfsson, 2014). På mindre skolor har lärare ofta närmare kontakt med varandra, med eleverna och med föräldrarna, samt att de tycks uppvisa ett starkare personligt enga-

gemang och större ansvar för elevernas välgång och välbefinnande. Flera menar att mindre skolor verkar skapa en större trygghet, vilket är särskilt betydelsefullt för yngre barngrupper (Adolfsson, 2014). Studier visar även att barn från socioekonomiskt svagare grupper gynnas av mindre skolor (Adolfsson, C.H 2014).

Då det kommer till mobbning så kan större skolor ha svårare att upptäcka de problem som uppstår. Men då de upptäcks har de större skolorna oftast mer resurser att hantera problemen och arbeta med förbyggande arbete/åtgärder jämfört med mindre skolor (Göteborgs Stad, 2020).

UR ETT KOMMUNALEKONOMISKT PERSPEKTIV finns det många fördelar med att skapa större skolenheter. Ofta lyfts samutnyttjande av special-skolsalar, storkök och idrottshallar som några av vinsterna. Vidare lyfts även kompetensförsörjningen som något positivt då det ofta är lättare att rekrytera och behålla rätt personal vid större skolor (Sveriges Kommuner och Regioner, 2018). Dock tenderar större enheter att leda till stora byggnader där utformningen blir än mer viktig för att säkerställa trygghet, trivsel och inlärning. För att möjliggöra detta för de yngre barnen behövs ofta så kallade hemvister planeras in (Boverket). Vidare ställer stora skolor krav på tillräcklig friyta i enlighet med Boverkets rekommendationer.”

Visualisering av nya
Stenhamraskolan.
Källa: LLP

SKOLOMRÅDET OCH STENHAMRASKOLANS SKOLGÅRD

STENHAMRASKOLAN KOMMER ATT ha en kapacitet på 720 elever. Detta tillsammans med Ekerö kommuns vilja att följa Boverkets rekommendationer om 30 kvm/barn betyder att skolgården behöver vara 21 600 kvm stor. Den inritade skolgården är 21 800 kvm. Det är viktigt att säkerställa att friytan just är en yta för lek och rörelse. Cykel- och bilparkeringar ingår inte i ytmåttet. Det finns även tydliga förhållningsregler då det kommer till lokalisering och utformning för att säkerställa att krav kopplade till hälsa och säkerhet efterlevs.

På Boverkets hemsida går följande att läsa angående friytans storlek:

”Förskolegårdar som är större än 6 000 m² och skolgårdar större än 10 000 m² tycks ha särskilt goda förutsättningar att rymma alla de funktioner som gör gården ändamålsenlig. Alltför små ytor skapar trängsel och kan begränsa barns och elevers möjlighet till egna aktiviteter och i stället resultera i aggressivitet eller undvikande beteende. Små utomhusytor ökar också risken för fetma genom begränsade möjligheter till fysisk aktivitet. Trängsel gör det dessutom svårt att uppnå god social samvaro, med plats för barn med olika ålder, könstillhörighet och funktionsnedsättningar. Utöver det medför för små ytor slitage på vegetationen och naturmark, vilket försämrar utemiljöns kvalitet och minskar möjligheten till naturkontakt (Jansson et al. 2021).”

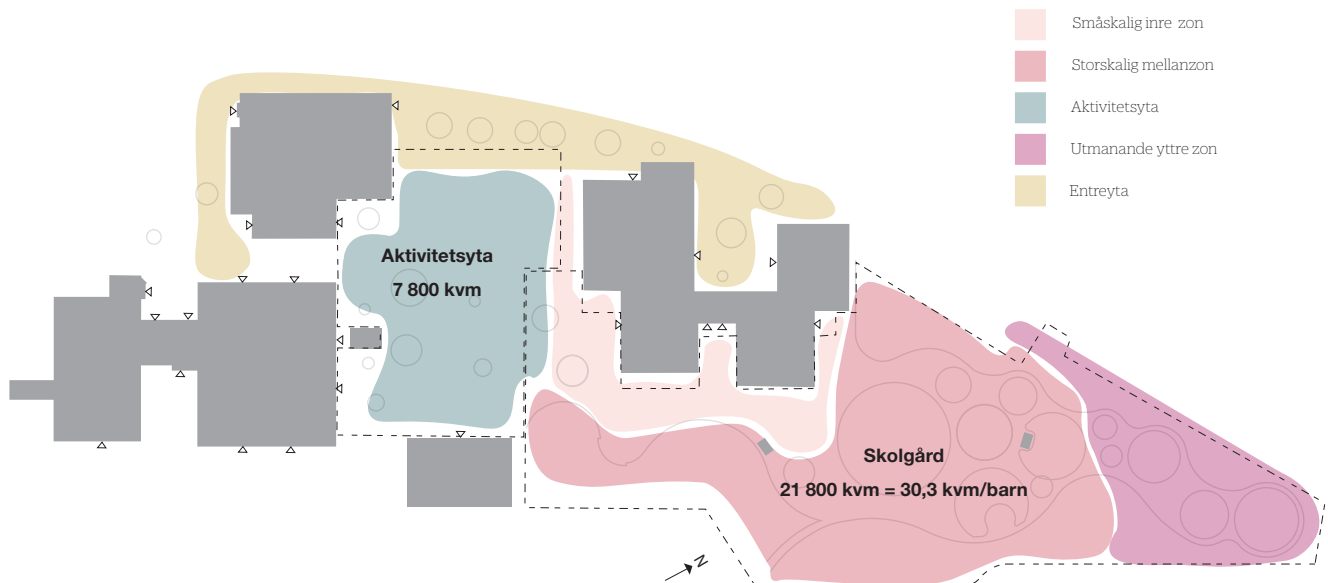
Boverket har även tagit fram allmänna råd kopplade till PBL för att hjälpa kommuner i sin planering av skolor och förskolor. De allmänna råden är generella rekommendationer och anger hur man kan eller bör handla för att uppfylla föreskrifterna.

Koncept och innehåll
på nya skolgården.
Källa: Nivå

DE ALLMÄNNA RÅDEN ANGER ATT:

Friytans storlek, utformning, tillgänglighet, säkerhet och förutsättningarna att bedriva ändamålsenlig verksamhet, särskilt bör beaktas. Med ändamålsenlig verksamhet avses att friytan kan användas till lek, rekreation samt fysisk och pedagogisk aktivitet för den verksamhet som friytan är avsedd för. Friytan bör:

- Vara så rymlig att det utan svårighet eller risk för omfattande slitage går att ordna varierande terräng- och vegetationsförhållanden.
- Kännetecknas av goda sol- och skuggförhållanden, god luftkvalitet samt god ljudkvalitet.
- Placeras i direkt anslutning till byggnadsverk som innehåller lokaler för förskola, förskoleklass, skola årskurs ett till sex, fritidshem eller liknande verksamhet. Barnen och eleverna bör självständigt kunna ta sig mellan byggnadsverket och friytan.

Småskalig inre zon:

Området närmast huset ska vara en plats för trygghet, lugn och ro. Zonen innehåller bord och sittplatser. Här finns förutsättningar för lugnare aktiviteter knutna till den pedagogisk verksamheten våderskyddade sittplatser samt odling.

Storskalig mellanzon:

Erbjuder utrymme för rörelse i många olika riktningar och ett flertal redskap som främjar en rörelsefylld lek. Redskapen kan exempelvis främja klätterlek och balansgång av olika slag. Kullar och terräng kan skapa förutsättningar för den vidlyftiga leken.

Aktivitetsyta:

En del som är anpassad för elever i alla åldrar. Erbjuder möjligheter att röra sig eller "hänga" vid sidan om och observera. I detta avseende jämförbar med en traditionell torgyta. Innehåller flexibla, mångsidiga inslag som kan fungera både för rörlig lek eller som sittmöbel. Ett är exempel är så kallade kompisgungor.

Utmanande yttre zon:

Placerad längre från byggnaderna än den storskaliga mellanzonen. Mer inslag av växtlighet ska ge möjlighet för skoleleverna att uppleva känslan av att vara ifred. Den yttre zonen innehåller lekbar vegetation med buskar och träd. En stor del bevarad naturmark förstärker den vilda karaktären. Den del där de äldsta barnen kan få som mest frihet under eget ansvar.

Entréyta:

Dessa delar utgör en slag buffertzon mellan gård och gata. Ytan är också en form av övergång mellan det offentliga och skolverksamhet. Markytan kan med fördel särskiljas från gården avseende material. I entréytan finns sittmöbler och cykelparkeringar.

STENHAMRASKOLANS SKOLGÅRD och intilliggande utemiljö för skolområdet kommer att zonerats.

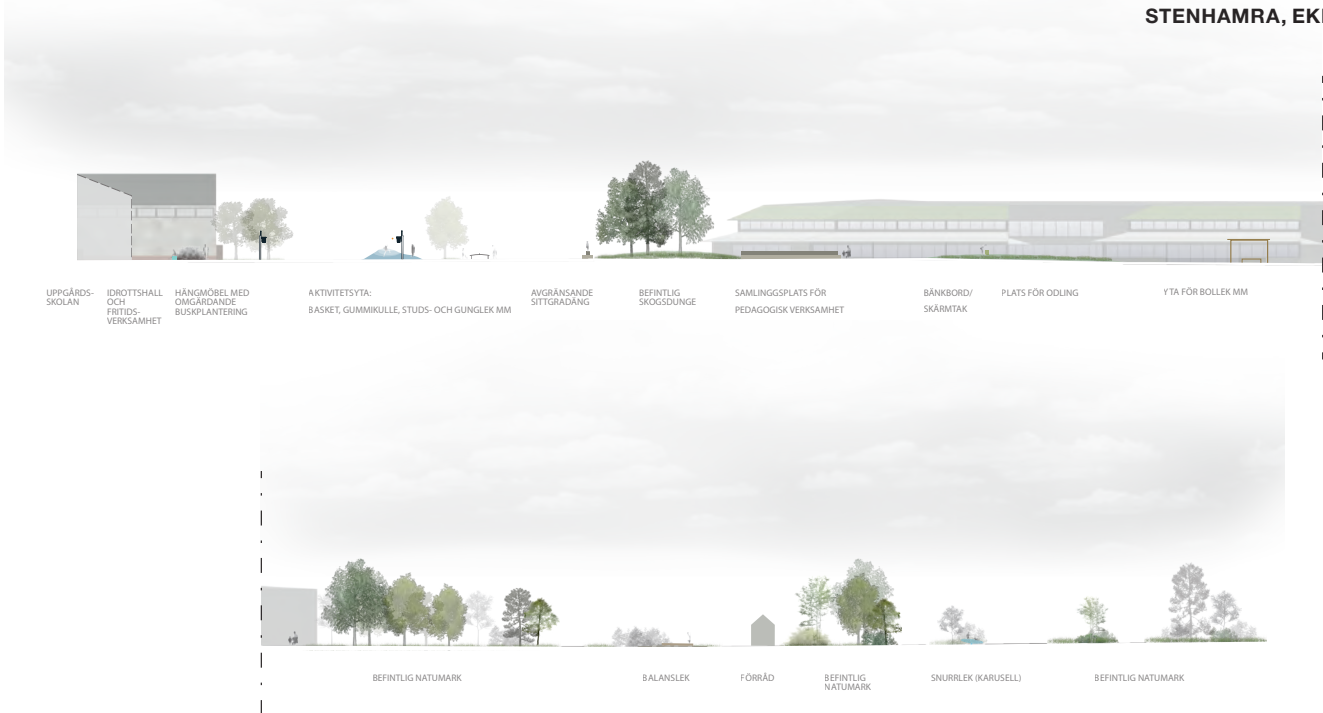
Utöver storleken på skolgården och dess zonering spelar materialval och utformningen en viktig roll för hur barn använder gården och vilka lekvärden som knyts till platsen. Målsättningen är att spara så mycket naturmark som möjligt. Detta då oprogrammerade naturytor bjuder in till en friare lek med mer svängrum där fantasin får utlopp och ligga till grund för leken (Ellneby, 1999). Naturliga inslag som träd och dess kronor skapar naturlig skugga på skolgården. Att ha tillgång till soliga platser är viktigt. Solens strålar hjälper våra kroppar att producera D-vitamin. Dock kan för mycket sol vara hälsovådligt. Små barn har mycket solkänslig hud och kan inte bilda ett lika bra pigmentskydd som vuxna. Allt för mycket sol i unga år kan leda till hudförändringar i vuxen ålder. Det är därför viktigt att redan i tidig ålder skapa bra solvanor samt planera barns utemiljöer så att det finns en variation av ytor med skugga och sol (Strålsäkerhetsmyndigheten).

FYSISK TILLGÄNGLIGHET OCH DELAKTIGHET

Att arbeta med den fysiska tillgängligheten både inomhus och utomhus kopplat till skolan och dess miljöer är något som funnits med länge vid planeringen av nya skolor, förskolor och dess friyta. Dock innebär tillgänglighet inte automatiskt att barn med olika funktionsnedsättningar kan vara delaktiga på samma sätt som andra barn. Det är därför viktigt att arbeta med att öka möjligheten för delaktighet för alla barn. Uppsala kommun har i sina riktlinjer, Riktlinje för utemiljöns yta och kvalitet vid förskola och grundskola, pekat ut ett antal grundläggande krav, dessa är:

- Alla barn och unga ska tryggt kunna förflytta sig på egen hand, vistas på och använda gården.
- Gården ska erbjuda ett varierat utbud av aktiviteter och upplevelser där alla barn och unga får vara delaktiga. Alla ska kunna uppleva risktagande i leken och därmed kunna utforska sina gränser.
- Det ska finnas platser där man kan iakttä, och platser att dra sig undan för återhämtning.

Zonering och beskrivning av skolområdet.
Källa: Nivå

MÖJLIGHETER

Den nya Stenhamraskolan har goda förutsättningar då det kommer till att skapa en friyta som både lever upp till kommunens ambition om 30kvm/ barn samt har en gestaltning som inrymmer natur. Genom att låta kullarna i Uppgårds parkstråk bli en del av skolgården och spara ut delar av den befintliga naturen säkerställs även lek i kuperad och ojämn terräng något som bidrar positivt till utvecklingen av fin och grov motorik.

Skolbyggnadens placering på tomten skapar också goda möjligheter då det kommer till att arbeta med olika zoner på skolgården. Genom att spara större träd och buskar kan skolgården även åtnjuta lövskugga. Den nya skolbyggnaden med sitt överhängande tak erbjuder även en kompakt skugga vid varma dagar och erbjuder en torr lek-miljö vid nederbörd.

UTMANINGAR

Det är positivt att skolgården är uppdelad i zoner dock finns det risker med att delar av den trygga-zonen och den storskaliga mellanzonen överlappar delar av aktivitetsplatsen. Då aktivitetsplatsen bjuder in till aktiva och fartfyllda lekar finns det risk för att den delen av skolgården som vetter mot aktivitetsplatsen inte upplevs trygg.

Den tillkommande gång och cykelvägen längs med skolgården i Uppgårds parkstråk kan bidra till att skapa konflikter mellan cyklister och elever.

Då den nya Stenhamraskolan byggs förlorar Uppgårdsskolan stora delar av sin nuvarande skolgård. Delar av skolgården ersätts med den gemen-

samma aktivitetsplatsen som även består av en 7 mannaplan. Dock är det viktigt att i det fortsatta arbetet säkerställa att Uppgårdsskolan får egna kvalitativa utemiljöer som kompensation för den förlorade gården.

Lastzonen vid skoltorget beläget vid Uppgårdsskolan kvarstår som en utmaning. Med det nya skolområdet finns en risk att biltrafiken på Uppgårds skolväg ökar då fler vårdnadshavare väljer att släppa av sina barn framför entrén till Uppgårdsskolan. Detta skulle då öka antalet oskyddade trafikanter som vistas i en otydlig trafikmiljö.

Entréytan vid nya Stenhamraskolan beskrivs på följande sätt "Dessa delar utgör en slags buffertzon mellan gård och gata. Ytan är också en form av övergång mellan det offentliga och skol-verksamhet. Markytan kan med fördel särskiljas från gården avseende material. I entréytan finns sittmöbler och cykelparkeringar." I dagsläget inrymmer entréytan både huvudentrén till Stenhamraskolan, samt sekundära entréer på samma plats som lastzonen. Detta kan skapa otydliga och farliga trafiksituationer.

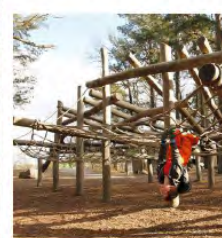
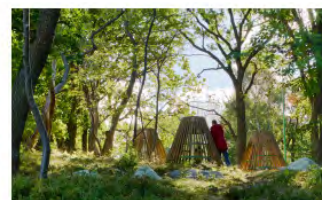
REKOMENDATIONER.

För att säkerställa att den trygga zonen av skolgården blir just trygg bör dess placering ses över i det fortsatta arbetet.

Det är viktigt att det i det fortsatta arbetet säkerställs att de ytor som idag ritats in som skolgård inte blir platser för cykelställ, parkering, angöring och bodar och liknande.

För både nya Stenhamraskolan och Uppgårdss-

Sektioner genom nya skolområdet.
Källa: Nivå

skolan bör entrézonerna och lastzonerna studeras vidare. Detta då det är viktigt att säkerställa en säker trafikmiljö kring skolornas huvudentréer.

Då den nya Stenhamraskolan står färdigbyggd kommer Uppgårdsskolans nuvarande skolgård och fotbollsplan ha försvunnit eller omvandlats. Uppgårdsskolans elever kompenseras inte med någon egen skolgård. Det är viktigt att påpeka att Boverkets riktlinjer gällande fria innefattar samtliga åldersgrupper i grundskolan. Boverkets riktlinje är 30kvm per barn i grundskolan (Boverket, 2015). Med tanke på att skolområdet nu kommer ha ytterligare 720 elever är risken stor för att trycket på den nya gemensamma aktivitetsplatsen kommer att vara hög. Detta kan leda till både konflikter och ett högt slitage. För att undvika att aktivitetsplatsen tas i besittning av en grupp bör utformningen ske med jämlik lek och aktivitet, oavsett ålder och

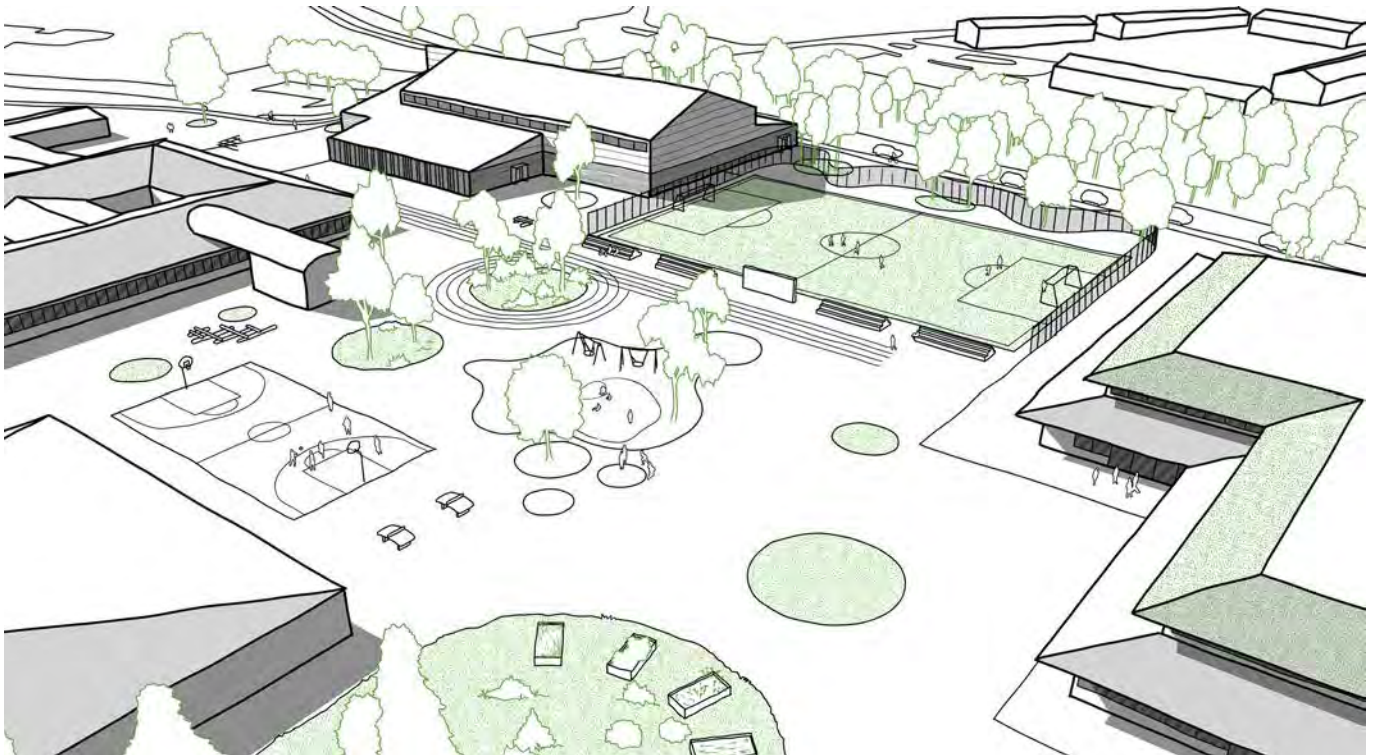
kön, i åtanke. För att minska risken för konflikt är det viktigt att i det fortsatta arbetet studera hur de gräsytor som är placerade framför Uppgårdsskolan skulle kunna utvecklas till en kvalitativ utemiljö för Uppgårdsskolans elever.

Säkerställ att gång och cykelstråket i Uppgårds parkstråk håller den föreslagna sträckningen så att kvaliteter på skolgården för nya Stenhamraskolan så som höjdskillnader i naturmark inte går förlorade.

Använd tydlig skyltning vid det nya gång och cykelstråket i Uppgårds parkstråk gällande att sträckningen går i nära anslutning till skolgården för nya Stenhamraskolan. Detta så att till exempel cyklister visar extra hänsyn samt att hundägare har extra uppsikt över sin hund. Hänvisa även till det nya gång och cykelstråket längst Uppgårdsvägen under skoltid.

Inspirationsbilder från arbetsmaterialet för nya Stenhamraskolans skolgård.

Källa: Nivå

UTMANINGAR

Då aktivitetsplatsen är tänkt att fungera både för både elever från Uppgårdsskolan och nya Stenhamraskolan samt allmänheten kan det uppstå en viss trängsel och konkurrens om platsen. Speciellt med tanke på att Uppgårdsskolan saknar en egen skolgård.

Placeringen av 7 mannaplånen kan skapa en viss barriäreffekt då det kommer till överblickbarheten från Uppgårdsvägen. Detta kan bidra till att aktivitetsplatsen inte känns säker efter mörkrets infall.

En av entrén till fritidsklubben och fritidsgården ligger vid ett från Uppgårdsvägen och skoltorget skymt hörn som vänder sig mot aktivitetsplatsen. Detta kan skapa otrygghet på kvällar och helger.

REKOMMENDATIONER

Det är viktigt att säkerställa att den tilltänkta 7 manna fotbollsplanen vid aktivitetsplatsen förblir icke bokningsbar. Detta för att möjliggöra en plats i norra Stenhamra för spontanidrott.

Det är viktigt att arbeta med den framtida placeringen och utformningen av den tilltänkta 7 manna fotbollsplanen. Detta för att minska de upplevda barriäreffekterna från Uppgårdsvägen samt säkerställa överblickbarheten. Vidare bör ett belysnings och gestaltungsprogram tas fram för hela aktivitetsplatsen inklusive fotbollsplanen. Detta för att

öka den upplevda tryggheten efter mörkrets infall.

Då det kommer till utformningen och programmeringen av aktivitetsplatsen är det viktigt att arbeta utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Vidare bör även hänsyn tas till olika åldrar och funktionsförmågor detta för att aktivitetsplatsen ska möta många barns och ungas olika behov. Detta minska även risken för att aktivitetsplatsen tas i besittning av en grupp.

Utformningen av den nya idrottshallens fasad blir viktig speciellt vid de inåtgående hörnen. Genom att använda sig av en icke sluten fasad och god belysning kan den upplevda tryggheten öka.

Hur entréerna till fritidsklubben och fritidsgården används över dygnet bör studeras vidare. En av entréerna ligger i ett skymt hörn och saknar överblickbarhet från Uppgårdsvägen och skoltorget. Detta kan bidra till att entrén upplevs otrygg. Om möjligt bör en mer överblickbar entré användas på kvällar och helger.

Illustration av
aktivitetsplatsen
Källa: Ekerö kommun

**Illustration över nya
idrottshallen**
Källa: Ekerö kommun

**Inspirationsbilder från
arbetsmaterialet för
aktivitetsplatsen.**
Källa: Nivå

4. SAMLADE REKOMMENDATIONER

4. SAMLADE REKOMMENDATIONER

TRAFIK OCH FRI RÖRLIGHET

För att underlätta barns och ungas fria rörlighet i Stenhamra är det viktigt att de trafikåtgärder som föreslås i detaljplanerna implementeras.

Trafiksäkerhet, relaterat till barn, handlar ofta om en tydlighet i komplexa trafiksituationer. Det är därför viktigt att gaturummen som skapas är tydliga och avläsbara. Detta gäller för både gående, cyklister och bilister.

Det är viktigt att utformningen av Entrétorget och det gemensamma golvet detaljstuderas vidare för att säkerställa den säkra trafiksituation som eftersträvas i detaljplanarbetet. Att tydligt lyfta trafikövergången är önskvärt.

Trafiksäkerhet bygger även mycket på det mänskliga beteendet. Därför är det viktigt att arbeta med både information och beteendemönster. Det kan därför vara klokt att initialt arbeta med trafikvärdar vid det nya skolområdet samt vid trafikövergången vid Bibliotekstorget. Detta för att tidigt skapa en ökad förståelse och kultur kring trafiksäkerhet.

Den nya in- och utfarten på Stenhamravägen kommer innebära en mer komplex trafiksituation för de barn som rör sig över och längs med vägen. Det blir därför viktigt att i kommande utredningar studera trafiksituationen för barn och unga extra noga här.

Den ökade trafikmängden till skolområdet kan medföra nya och ökade risker då det kommer till säkerheten för oskyddade trafikanter. Det är därför viktigt att arbeta både med trafiksäkerhet och med beteendemönster. Läs mer under avsnittet Säkra och trygga skolvägar på sid 24. Vidare kan kommunen hänvisa att leveranser till skolområdet sker utanför de tider då barn anländer och lämnar skolan.

Då det nya gång- och cykelstråket går i kanten av Stenhamraskolans skolgård, i Uppgårds parkstråk, blir det viktigt att sätta upp informationsskyltar som lyfter att vägen går i anslutning till en skolgård. Det kan även vara en god idé att hänvisa till det nya gång- och cykelstråket längst Uppgårdsvägen.

BOSTÄDER OCH BOSTADSGÅRDAR

I det kommande planarbetet är det viktigt att gestalta bostadsgårdarna på ett sådant sätt att det skapar trygga och säkra lekmiljöer med goda ljus-, ljudförhållanden samt en god luftkvalitet.

För att säkerställa att fler grupper i samhället har möjlighet att efterfråga en bostad i Stenhamra kan det vara bra att arbeta med olika planeringsinriktningar i kommande markanvisningar. Dessa kan bestå av riktvärden så som att en viss procent av lägenheterna ska vara hyreslägenheter samt att en viss procent av dessa ska vara lägenheter med en lägre hyreskostnad. I dagsläget planeras det för att Ekeröbostäder uppför flerfamiljshus men detta kan komma att ändras. Därför kan det vara bra med dessa riktlinjer.

Det är viktigt att säkerställa god tillgång till lekmiljöer i olika storlekar och utmaningsnivåer för alla barn i det fortsatta arbetet. Vidare att utformningen av dessa lekmiljöer sker på ett sådant sätt att de känns inbjudande och tillåtande för alla barn och unga i Stenhamra.

MÖTESPLATSER UTBUD OCH SERVICE

Det är viktigt för barn och unga att kommunen säkerställer att de icke-kommersiella verksamheterna som idag är verksamma i Stenhamra får nya lokaler. Intresse bör kartläggas kring nya och befintliga verksamheter att etablera sig eller fortsatt verka i Stenhamra. Det bör utredas om det går att skapa förutsättningar för befintliga verksamheter, så som caféet och gymmet, att vara kvar i Stenhamra även efter utbyggnationen.

I detaljplanerna för Stenhamra centrum och skolområdet finns det en rad olika förslag som kan komma att möta detta behov. Det är dock viktigt att kommunicera vad kommunen kan styra och vad som styrs av till exempel marknadskrafter. Med andra ord vad ligger i kommunens investeringsbudgetar och hur ser tidplanerna ut, samt vilka element är beroende av aktörer utifrån.

I detaljplanerna ingår det en rad större investeringar för kommunen. Investeringar som många av de boende i Stenhamra har efterfrågat. Det blir därför viktigt att kommunicera kring vad som ingår i kommunens investeringsbudget för de närmsta åren och vilka element som kan komma att realiseras i framtiden.

TRYGGHET

Det kommer att tillskapas många nya mötesplatser i Stenhamra både inomhus och utomhus. Studier visar att platser som boende i ett område har fått vara med och skapa används oftare och är mer omhändertagna. Det kan därför vara en god idé att arbeta med medskapandeprocesser då det kommer till utformningen av dessa mötesplatser.

Det är viktigt för kommunen att arbeta aktivt med de befintliga miljöerna även innan och under genomförandet av planen. Detta skulle kunna ske genom att till exempel tillskapa tillfälliga platser, ljusinstallationer samt olika events. Detta kan ses som ett förarbete och ett första steg då det kommer till en medskapande process.

God belysning bidrar till den upplevda tryggheten. Därför bör ett belysningsprogram arbetas fram för området.

Då ett område utvecklas på det sätt som Stenhamra kommer att göra finns det ofta en möjlighet till nytändning i ett område. Många av de boende kanske har haft önskemål om förbättringar som nu äntligen kommer att förverkligas. Människor med nya idéer och ny energi kommer att flytta in området. Det gäller att ta vara på den här möjligheten. Dessa människor, föreningslivet och delar av det kommunala verksamheterna är viktiga aktörer då det kommer till att skapa trygghet i ett område. Finns det möjlighet att utöka samarbetet för att säkerställa fler unga vuxna /vuxna i utomhusmiljöerna? Finns det till exempel basketföreningar som skulle kunna skapa informella streetbaskettturneringar vid Herman Palms plan? Eller Hundklubbar som vill bjuda in till ”lär dig allt om agility” dagar? Kanske att det finns löparklubbar som vill starta jogginggrupper för unga tjejer och så vidare.

SKOLOMRÅDET OCH STENHAMRASKOLANS SKOLGÅRD

För att säkerställa att det trygga zonen av skolgården blir just trygg bör dess placering ses över i det fortsatta arbetet.

Det är viktigt att det i det fortsatta arbetet säkerställs att de ytor som idag ritats in som skolgård inte blir platser för cykelställ, parkering, angöring och bodar och liknande.

För både nya Stenhamraskolan och Uppgårdsskolan bör entrézonerna och lastzonerna studeras vidare. Detta då det är viktigt att säkerställa en säker trafikmiljö kring skolornas huvudentréer.

Då den nya Stenhamraskolan står färdigbyggd kommer Uppgårdsskolans nuvarande skolgård och fotbollsplan ha försvunnit eller omvandlats. Uppgårdsskolans elever kompenseras inte med någon egen skolgård för detta. Boverkets riktlinjer gällande friyta innefattar samtliga åldersgrupper i grundskolan. Boverkets riktlinje är 30kvm per barn i grundskolan (Boverket, 2015). Med tanke på att skolområdet nu kommer ha ytterligare 720 elever är risken stor för att trycket på den nya gemensamma aktivitetsplatsen kommer att vara hög. Detta kan leda till både konflikter och ett högt slitage. För att undvika att aktivitetsplatsen tas i besittning av en grupp bör utformningen ske med jämlik lek och aktivitet, oavsett ålder och kön, i åtanke. För att minska risken för konflikt är det viktigt att i det fortsatta arbetet studera hur de gräsytor som är placerade framför Uppgårdsskolan skulle kunna utvecklas till en kvalitativ utemiljö för Uppgårdsskolans elever.

Säkerställ att gång- och cykelstråket i Uppgårdsskolas parkstråk håller den föreslagna sträckningen så att kvaliteter på skolgården för nya Stenhamraskolan så som höjdskillnader i naturmark inte går förlorad. Använd tydlig skyltning vid det nya gång och cykelstråket i Uppgårdsskolas parkstråk gällande att sträckningen går i nära anslutning till skolgården för nya Stenhamraskolan. Detta så att till exempel cyklister visar extra hänsyn samt att hundägare har extra uppsikt över sin hund. Hänvisa även till det nya gång och cykelstråket längs Uppgårdsvägen under skoltid.

AKTIVITETSPLATSEN, NYA IDROTTHALLEN, FRITIDSKLUBBEN OCH FRITIDSGÅRDEN

Det är viktigt att säkerställa att den tilltänkta 7 manna fotbollsplanen vid aktivitetsplatsen förblir icke bokningsbar. Detta för att möjliggöra en plats i norra Stenhamra för spontanidrott.

Det är viktigt att arbeta med den framtida placeringen och utformningen av den tilltänkta 7 manna fotbollsplanen. Detta för att minska de upplevda barriäreffekterna från Uppgårdsvägen samt säkerställa överblickbarheten. Vidare bör ett belysnings- och gestaltungsprogram tas fram för hela aktivitetsplatsen inklusive fotbollsplanen. Detta för att öka den upplevda tryggheten efter mörkrets infall.

Utformningen av den nya idrotshallens fasad blir viktig speciellt vid de inåtgående hörnen. Genom att använda sig av en fasad med mycket fönsteryta och god belysning kan den upplevda tryggheten öka.

Hur entréerna till fritidsklubben och fritidsgården används över dygnet bör studeras vidare. En av entréerna ligger i ett skymt hörn och saknar överblickbarhet från Uppgårdsvägen och skoltorget. Detta kan bidra till den upplevda tryggheten och skapa en otryggmiljö. Om möjligt bör en mer överblickbar entré användas på kvällar och helger.

Då det kommer till utformningen och programmeringen av aktivitetsplatsen är det viktigt att arbeta utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Vidare bör även hänsyn tas till olika åldrar och funktionsförmågor detta för att aktivitetsplatsen ska möta många barns och ungas olika behov. Detta minska även risken för att aktivitetsplatsen tas i besittning av en grupp.

5. KÄLLOR

- Kommuner i siffror (scb.se)
- Analysverktyg (folkhalsokollen.se)
- Stenhamra centrum, del 2, centrumet - Ekerö kommun (ekero.se)
- Stenhamra centrum, del 3 - Stenhamraskolan - Ekerö kommun (ekero.se)
- Stenhamra centrum etapp 2 Medborgardialog.pdf (ekero.se)
- Storlekens betydelse – för och nackdelar med stora eller små enheter - Boverket
- Friyta för lek och utevistelse för förskolor och skolor - PBL kunskapsbanken, Boverket
- När är barn trafikmogna - Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (ntf.se)
- Utemiljöns zoner - Boverket
- Dimensionera utemiljön för kvalitet och variation - Boverket
- Planera för sol och skugga på förskolegårdar och skolgårdar - Strålsäkerhetsmyndigheten (stralsakerhetsmyndigheten.se)
- riktlinje_utemiljo_skola_forskola_beslutunderlag_20201214.pdf (uppsala.se)
- Trygg stadsmiljö kräver flera perspektiv - Hållbart Byggnade (hallbartbyggande.com)
- Granberg, A. (2000). Småbarns utevistelse: naturorientering, lek och rörelse. Stockholm: Liber
- Integrerad barnkonsekvensanalys och Dialog, Stockholms stad, 2017

